

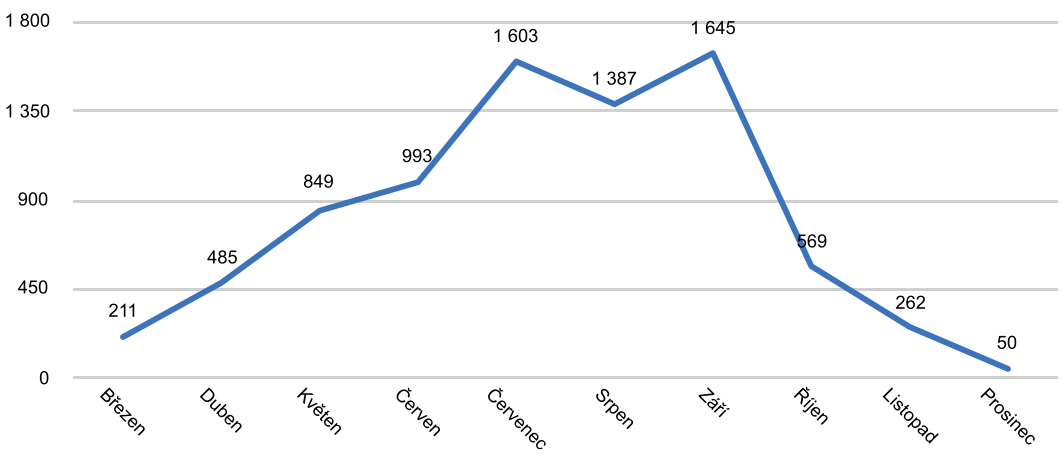
Návštěvnícké centrum Mušov – Brána do Římské říše v roce 2022

V roce 2022 bylo Návštěvníckého centrum Mušov – Brána do Římské říše Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., (ARÚB) otevřeno v běžném provozu v období od 1. března do 30. listopadu (navíc se zde uskutečnila jedna jednorázová aktivita v prosinci). Za toto období jej navštívily celkem 8054 osoby, což je nárůst o zhruba 31 % oproti předchozímu roku. Nejvíce návštěvníků našlo do tohoto prezentačního zařízení svou cestu v červenci (1603 osoby; graf. 1), srpnu (1387 osob) a září (1645 osob). Převážná většina návštěvníků pocházela z České republiky, pouze malou měrou byli zastoupeni zájemci z okolních krajín. Téměř čtvrtina návštěvníků přicházela z Jiho-moravského kraje, výraznějším podílem byli též zastoupeni zájemci z kraje Olomouckého, Středočeského, Zlínského, z Vysočiny a z Prahy (graf. 2). Do Návštěvníckého centra zavítali také zahraniční návštěvníci (podle počtu návštěvníků v sestupném pořadí: Slovensko, Polsko, Rakousko, Kanada, Irsko, Řecko, Itálie, Německo, Lotyšsko, Ukrajina, USA).

Běžnou nabídku individuálních prohlídek v roce 2022 ještě bohatěji než v předchozích letech doplňovaly speciální jednorázové programy se stále se rozšiřujícím tematickým záběrem. S ohledem na skutečnost, že se Návštěvnícké centrum profiluje jako platforma pro popularizaci vědy, samozřejmě zejména té archeologické a historické, považujeme za pilotní program cyklus přednášek pro veřejnost s názvem „In medias res“ (obr. 1). Od dubna do listopadu v rámci tohoto cyklu zazněly následující přednášky:

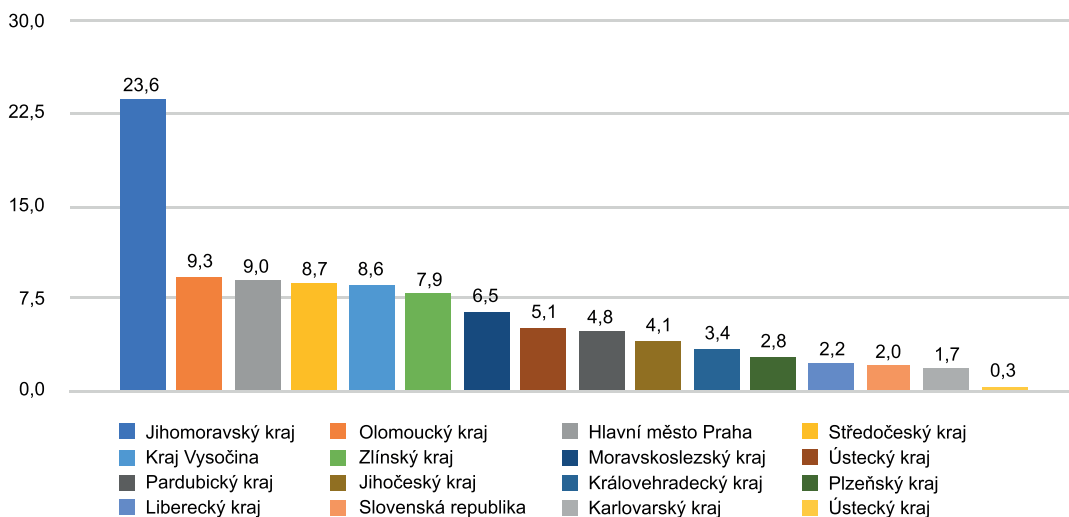
- Balázs Komoróczy: Markomané, Svěbové, Germáni. Povídání o obyvatelích Evropy za hranicemi Římské říše
- Zuzana Loskotová: Langobardi. Cesta jednoho germánského kmene napříč Evropou
- Jana Apiar: Co se našlo ve spíži? Složení bioodpadu v době římské
- Michaela Kmošková: Módní trendy v době římské a co se z nich uchovalo v zemi
- Marek Vlach: Archeologie doby římské v digitálním věku
- Alina Szabová: Provincie Panonie, náš nejbližší římský soused
- Eduard Droberjar: Spony římské a spony germánské

Přednáškový cyklus se konal jako výstup projektu „Tvář v tvář starověkým Germánům střední Evropy“, který je součástí výzkumného tématu „Evropa, kořeny integrace, utváření lokálních, národních a evropských identit“ programu Strategie AV21. Díky podpoře společného projektu ARÚB a Jiho-moravského kraje „Občanská věda v archeologii – udržitelnost a odborné uplatnění výsledků“ byly jednotlivé přednášky pojety také jako edukace pro práci v Portálu amatérských spolupracovníků Archeologické mapy ČR (AMČR) pro registrované občanské spolupracovníky archeologických institucí v kraji, kteří mohli přednášky navštěvovat zdarma. Témata jednotlivých přednášek se výrazněji soustředila na archeologii doby římské (a zčásti též období stěhování národů), nicméně od roku 2023 již dochází k jejich diverzifikaci se snahou nabízet atraktivní dílčí pohledy do nejrůznějších časových horizontů, jimž se u nás archeologická věda věnuje.

Graf 1. Počet návštěvníků Návštěvníckého centra v jednotlivých měsících roku 2022.

Graph 1. Monthly visits to the centre in 2022.

Graf 2. Procentuální podíl návštěvníků v roce 2022 z jednotlivých krajů v ČR.

Graph 2. Percentage share of visitors in 2022 from individual regions in the Czech Republic.

**MUŠOV
BRÁNA DO ŘÍMSKÉ ŘÍŠE**
ARCHEOLOGICKÉ NAVŠTĚVNICKÉ CENTRUM

**IN MEDIAS RES
K JÁDRU VĚCI**
Cyklus přednášek pro veřejnost

www.branadorimskerise.cz

ARCHEOLOGIE DOBY ŘÍMSKÉ V DIGITÁLNÍM VĚKU

Mgr. Marek VLACH, Ph.D.

Sobota 8. 10. 2022 v 15.00 hod.
v Návštěvnickém centru Mušov –
Brána do Římské říše

Přednášku lze navštívit v rámci vstupného do Návštěvnického centra. Vstup pro občanské spolupracovníky archeologických institucí je zdarma (nutno doložit platnou průkazku PAS či obdobným dokladem).

V současné době se v archeologickém výzkumu uplatňují mimo jiné také metody digitálního modelování, které umožňují simulovat a testovat předpoklady o fungování různých procesů v minulých společnostech (např. zajišťování obživy, pohyb v krajině, sociální interakce apod.). Tyto metody našly uplatnění také při epidemiologickém modelování tzv. antoninského moru či logistiky a zásobování římské armády na germánském území v době markomanských válek.

AR'J3 Archeologický ústav
AV ČR, Brno

Akademie věd
České republiky
Strategie AV21
Společný systém ve veřejném zájmu

Přednáškový cyklus se koná jako výstup projektu Tváří v tvář starověkým Germánům Střední Evropy, který je součástí výzkumného tématu Evropa, kořeny integrace, utváření lokálních, národních a evropských identit (Evropa středověká) programu Strategie AV21. Cyklus je součástí projektu regionální spolupráce Občanská věda v archeologii – udržitelnost a odborné uplatnění výsledků (2022–2023).

Obr. 1. Pozvánka na jednu z přednášek konaných v rámci cyklu „In medias res“. Layout P. Růžičková.

Fig. 1. Invitation to one of the lectures organised within the 'In Medias Res' series. Layout by P. Růžičková.

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, BRNO, V. V. I. pořádá konferenci při příležitosti předsednictví České republiky v Evropské unii. Akce se koná pod záštitou hejtmána Jihomoravského kraje Mgr. Jana Grolichy.

ETNICKÁ A KULTURNÍ DIVERZITA A DYNAMIKA STŘEDOEVPROSKÉHO REGIONU V DOBĚ ŘÍMSKÉ

3. prosince 2022 od 12.00 hod.
Návštěvnické centrum Mušov – Brána do Římské říše

Účast na konferenci je zdarma. Z důvodu omezené kapacity sálu je nutné se předem registrovat na adrese szabova@arub.cz. Z konference bude pořizen a veřejnosti zpřístupněn audiovizuální záznam.

Radek Černoš (Katedra dějin státu a práva, Právnická fakulta MU Brno)
Právní postavení římských občanů vs. cizinců dle římského práva

Balázs Komoróczy (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.)
Vybrané archeologické příklady mobility obyvatelstva v Římské říši

Vladimír Varsík (Katedra klasické archeologie Trnavskej univerzity v Trnave, Archeologický ústav SAV, Nitra)
Osud autochtonního obyvatelstva v římské provincii Pannonia

Vladimír Salač (Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.)
Jaké národnosti byli staří Germáni?

Eduard Droberjar (Katedra klasické archeologie Trnavskej univerzity v Trnave)
Germáni, Svébové – Markomani, Kvádové a další

Balázs Komoróczy, Marek Vlach (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.)
Co o společnosti Germánů doby římské ve středním Podunají prozrazují němé archeologické prameny?

Zuzana Loskotová (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.),
Eva Vaničková (Moravské zemské muzeum, Laboratoř antropologické rekonstrukce)
Aktuální archeologické a antropologické výzkumy pohřebišť doby stěhování národů na Moravě

Eva Vaničková (Moravské zemské muzeum, Laboratoř antropologické rekonstrukce)
Metody, potenciál a limity antropologické rekonstrukce fyzického vzhledu (nejen) starověkých Germánů

Zuzana Loskotová (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.),
Eva Vaničková (Moravské zemské muzeum, Laboratoř antropologické rekonstrukce),
Ondřej Bílek,
Michael Gabriel
Virtuální rekonstrukce vzhledu langobardské ženy z pohřebiště Mušov-Roviny

AR'J3 Archeologický ústav
AV ČR, Brno

Akademie věd
České republiky
STRATEGIE AV21

jihomoravský kraj

Konference se uskuteční v rámci programu Strategie AV21 – Anatomie evropské společnosti (výzkumné téma Evropa, kořeny integrace, utváření lokálních, národních a evropských identit, projekt Tváří v tvář starověkým Germánům střední Evropy).

Obr. 2. Program konference „Etnická a kulturní diverzita a dynamika středoevropského regionu v době římské“. Layout P. Růžičková.

Fig. 2. Programme of the 'Ethnic and Cultural Diversity and Dynamics of the Central European Region in the Roman Period' conference. Layout by P. Růžičková.

Obr. 3. Dětský den v Návštěvnickém centru. Foto ARÚB.
Fig. 3. Children's Day at the Visitors Centre. Photo by ARÚB.

Obr. 6. Záběr z průběhu edukačního programu pro nejmenší návštěvníky. Foto ARÚB.
Fig. 6. Photo from the educational programme for the youngest visitors. Photo by ARÚB.

Obr. 4. Ukázky řemeslných aktivit v rámci programu „Germáni a řemesla“. Foto R. Hájek.
Fig. 4. Crafts demonstration within the 'Germans and Crafts' programme. Photo by R. Hájek.

Obr. 7. Festival „Germania subacta“, příprava na průvod účastníků. Foto R. Hájek.
Fig. 7. 'Germania Subacta' festival, getting ready for the parade. Photo by R. Hájek.

Obr. 5. Exkurze do světa římských chutí v rámci programu „Doma u Římanů“. Foto ARÚB.
Fig. 5. Excursion to the world of Roman flavours within the 'Home of the Romans' programme. Photo by ARÚB.

Obr. 8. Festival „Germania subacta“, ukázky rukodělných činností. Foto R. Hájek.
Fig. 8. 'Germania Subacta' festival, demonstration of handicraft work. Photo by R. Hájek.

Do kategorie prezentace aktuálních vědeckých výzkumů a témat patřila též konference „Etnická a kulturní diverzita a dynamika středoevropského regionu v době římské“, která se konala 3. prosince. Uskutečnila se v rámci výše zmíněného projektu programu Strategie AV21 a zaznělo na ní devět odborných přednášek (obr. 2). Konference, nad níž převzal záštitu hejtman Jihomoravského kraje Jan Grolich, byla též otevřená zájemcům z řad veřejnosti, kteří tvořili zhruba polovinu obecnosti. Jednotlivé přednášky nastínily některé aktuálně diskutované či diskutabilní otázky etnicity a kulturní příslušnosti, resp. jejich archeologické identifikovatelnosti v časovém rozpětí od doby římské do langobardské fáze stěhování národů. Záznam přednášek, které zazněly na této konferenci nebo v rámci cyklu *In medias res*, lze zhlédnout na YouTube kanálu Archeologického ústavu (YouTube ARÚB).

Z hlediska potenciálu transferu znalostí směrem k široké veřejnosti hraje Návštěvnické centrum důležitou roli též jako místo, kde ARÚB uceleně představuje a ke koupi nabízí produkci vlastní nakladatelské činnosti. Přibližně 20 % z celkového počtu prodaných vědeckých i populárně naučných knižních titulů ústavu našlo v roce 2022 své čtenáře právě zde. V roce 2022 se podařilo též zpracovat a vydat novou, výtvarně velmi atraktivně pojatou populárně naučnou publikaci s názvem *Brána do Římské říše. Vstupte!* (Komoróczy et al. 2022), kterou lze též považovat za tematicky strukturovaného průvodce po Návštěvnickém centru a přilehlých naučných stezkách.

Další jednorázové programové aktivity se zčásti přidržely tradičních příležitostí, jako je např. oblíbená Muzejní noc (3. června), která byla věnována tématu odlévání kovových předmětů (Matěj Kmošek) a středověkým mečům (Patrick Bárta, Petr Žákovský), a to za zvukového doprovodu „pravěké“ kapely Altsteinzeitliche Knochenklangbilder. Dětský den s názvem „VIDA! Exercitus I Junior“ (25. června) nabídl celodenní program s vystoupením římských legionářů ze spolku Gemina, výcvik malých zájemců o služby v římském vojsku a různé herní úkoly pro děti (obr. 3). Se zkušenými lektory vědeckého zábavního parku VIDA science centrum mohli zábavnou formou prozkoumat taje akvaduktů nebo postavit obloukový a Leonardův most. V rámci programu „Exercitus“ (23. července) návštěvníci zhlédli ukázky vojenských formací a cvičných soubojů, které doprovázelo povidání o výstroji a výzbroji římských legionářů. Program Germáni a řemesla (20. srpna) nabídl mimo jiné ukázky výroby textilií či keramických nádob v podání historické skupiny Projekt Marobudum (obr. 4). Mezinárodní den archeologie (22. října) Návštěvnické centrum připomnělo programem Doma u Římanů (obr. 5), jenž vedle ukázek řemeslných aktivit a každodenních činností, předváděných historickou skupinou Pannonia, zahrnoval též atraktivní přednášky Pavla Titze na téma Pompeje a Tomáše Antoše o tělesných strážcích římských císařů.

V průběhu všech jednorázových programů byly pro dětské návštěvníky připravovány různé vzdělávací herní prvky. Školní mládež patří mezi hlavní cílovou skupinu programové nabídky Návštěvnického centra, což se odráží také v aktivní nabídce edukačních programů. V roce 2022 se uskutečnily 23 vzdělávací akce, jichž se zúčastnili celkem 754 žáci a jejich pedagogický doprovod (obr. 6). Většina skupin žáků přijela ze škol v Jihomoravském kraji a této nabídce využila zejména v měsících dubnu až červnu, resp. v listopadu. Pracovnice Návštěvnického centra nabízely též přednášky na téma archeologie Římanů na našem území přímo ve školách, kde jejich prezentace zhlédlo 165 žáků. Ve vzdělávací činnosti spatřujeme mimořádný význam i nadále, a do roku 2023 vstupujeme s inovovaným programem. Věříme, že s podporou Krajského úřadu Jihomoravského kraje se podaří ještě více rozšířit okruh škol, které na Mušov zavítají.

Nejpočetněji navštívenou jednorázovou akcí roku byl třetí ročník festivalu „Germania subacta“. Konal se ve dnech 2.–3. září a na Hradisko u Mušova přilákal přes tisíc návštěvníků. Festival patří k největším akcím tohoto druhu s archeologickou tematikou v České republice, a stal se již neodmyslitelnou součástí kulturní nabídky regionu. Opět se odehrál jak v prostorách samotného Návštěvnického centra, tak především na rozsáhlé louce na návrší Hradiska. Organizaci festivalu jako nekomerční vzdělávací a kulturní aktivitu i v tomto roce umožnila finanční dotace ze strany obce Pasohlávky a Jihomoravského kraje.

Páteční program festivalu zahájila přednáška Jarmily Bednařkové na téma „Způsobili Germáni středověk?“. Poté před nastoupenými zástupci účinkujících historických skupin festival zahájila starostka obce Pasohlávky Martina Dominová spolu s hlavní organizátorkou Pavlou Růžičkovou. Hlavní festivalový program se odehrával v sobotu 3. září (obr. 7). Po celou dobu byly pro nejmenší návštěvníky připraveny různé rukodělné aktivity, např. malování štítů, vystřihování, lukostřelba, skládání římské přílby či projížďka na koni. Program zahájila společnost Štvančí, která letos ještě vylepšila svou výbavu i dovednosti a předvedla ukázky římského jezdeckého umění *Hippika gymnasia*. Poté se v dynamickém sledu střídaly tradiční body programu: soutěžní zápolení Římanů a Germánů ve starověké míčové hře *harpastum*, která připomíná dnešní ragby, výcvik dětských zájemců a jejich moderovaná bitva, ukázky výstroje, výzbroje a formací jednotlivých táborů, a nechyběla ani závěrečná bitva. Celý program byl tentokrát doprovázen živým komentářem přibližujícím divákům detaily dění a také historický kontext, jímž byly ukázky inspirovány. Festivalu se zúčastnilo rekordních téměř 160 účinkujících z řady historických skupin (obr. 8). Velkou zásluhu na jejich koordinaci a na koncipování a realizaci plynule na sebe navazujících programových bodů má spolek Gemina. Diváci opět přijeli nejen z okolí, ale i ze vzdálených koutů Čech, Moravy a Slovenska. Jejich průběžné reakce potvrdily, že se třetí ročník vydařil, ba svou kvalitou a atraktivitou překonal ty předchozí. Tyto reakce naznačují, že festival postupně získává na známosti a věhlasu, což se snad pozitivně odrazí v počtu návštěvníků na letošním, již čtvrtém ročníku, který se koná ve dnech 1.–2. září 2023.

Literatura

- AMČR: *Archeologická mapa České republiky* [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://amcr-info.aiscr.cz/>.
- Komoróczy, B., Růžičková, P., Vlach, M. 2022: *Brána do Římské říše. Vstupte!* Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno.
- YouTube ARÚB: Archeologický ústav AV ČR, Brno. In: *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/@ARUBrno>.

Summary

Visitors Centre Mušov – Gateway to the Roman Empire in 2022

The Visitors Centre Mušov – Gateway to the Roman Empire has already opened for the third time, and this time, without any epidemiological safety measures. In 2002, this centre for popularisation and presentation operated by the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences in Brno (ARÚB) welcomed a total of 8,054 visitors. Educational programmes for school groups were organised throughout the whole year, and a series of popular science lectures titled ‘In Medias Res’ was introduced to the public. The weekend events themed around selected aspects of ancient Roman and Germanic life enriched the summer months. The highlight of the 2022 season was once again the traditional ‘Germania Subacta’ festival.

Balázs Komoróczy, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Johana Malíšková, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Pavla Růžičková, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Konference Archeologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku v roce 2022

V posledním dubnovém týdnu roku 2023 se uskutečnil další ročník konference Archeologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku, přinášející základní přehled o realizovaných archeologických výzkumech a přidružených projektech v uplynulém roce. Akce se konala 26. dubna v Muzeu města Brna na Špilberku, již potřetí v nově opravených prostorách koníren v severním dvoře. Celkově jsme vyslechli rekordních 28 příspěvků, hned o pět více než loni. Zastoupeny byly jak záchranné, tak ve velké míře i badatelské výzkumy, doplněné o příspěvky metodického nebo informativního zaměření.

Maraton přednášek odstartoval příspěvek věnovaný geofyzikálnímu průzkumu s výběrem těch nejzajímavějších lokalit zkoumaných touto nedestruktivní metodou pracovníky již dávno etablovaného pracoviště na Ústavu archeologie a muzeologie FF MU (ÚAM FF MU), prezentovaný A. M. Rekemovou. Chronologicky pestrý příspěvek vystřídal menší blok referátů zaměřený na paleolitické lokality zkoumané v rámci badatelských výzkumů, a to *Interdisciplinární výzkum paleolitické lokality Želeč I na Prostějovsku* přednesený O. Mlejnkem z AC Olomouc, p. o., následně pak *Hošťálkovice II – Hladový vrch (Ostrava): nové výsledky výzkumů*, kdy nás Z. Nerudová informovala mj. o unikátním nálezů valounu s rytinou zvířat, datovanou do magdalénské kultury. Petr Škrdla představil svůj výzkum haldy před jeskyní Švédův stůl v Moravském krasu, který ověřil výsledky starších výzkumů a přinesl i nové doplňující informace. Za široký tým přednesla poté K. Augustinová výsledky povrchového průzkumu polykulturní lokality Senorady-Boleniska se shrnutím vývoje pravěkého osídlení celého mikroregionu (*Senorady/Mohelno-Boleniska: Strategická poloha v krajině s palimpsestem pravěkého osídlení*). Překvapivě objevy nových ohrazených lokalit kultury s moravskou malovanou keramikou v prostoru Ždánického lesa prezentovali J. Bartík a E. Urban jako *Příspěvek k archeologii neočekávaného – lengyelské osídlení Ždánického lesa*. V následném referátu jsme se přenesli do oblasti záchranných výzkumů, a to rovnou velkoplošných, kdy M. Kalábek z AC Olomouc, p. o., přinesl informace o rozsáhlém výzkumu neolitického sídliště u Uničova s řadou ukázkových půdorysů domů kultury s lineární keramikou a dalšími zajímavostmi (*Nové sídliště kultury s lineární keramikou a lengyelské kultury na severním okraji Uničova*). David Parma společně s E. Urbanem informovali ve svém příspěvku *Drobné záchranné akce na Brněnsku a výsledky prospekce výšinných poloh v roce 2022* o několika menších záchranných výzkumech i objevech nových ohrazených výšinných lokalit na jižní Moravě. *Nové naleziště z pozdního eneolitu a starší doby bronzové v Čejkovicích* prezentoval poté J. Šmerda z Masarykova muzea v Hodoníně, p. o. Následoval tradičně depresivní referát M. Patrika z hnutí Děti země, *Stav ničení archeologického dědictví v roce 2022 v ČR*, rekapitulující neslavnou bilanci udělených pokut za ničení archeologického dědictví v uplynulém roce. Málokterý příspěvek vzbudil takovou diskuzi jako tento. Další dva příspěvky byly spíše metodického a informativního charakteru. David Novák z Archeologického ústavu AV ČR v Praze, v. v. i., přijel představit novou příručku vydanou k tématu selekce archeologických fondů s cílem otevřít diskuzi na toto téma. Tomáš Pavloň z Archeologického ústavu AV ČR v Brně, v. v. i., pak představil činnost Archivu a novinky z Archeologického informačního systému ČR (AIS ČR). Odpolední blok zahájily referáty shrnující nejzajímavější výzkumy Regionálního muzea v Mikulově, p. o., (F. Trampota) a Slováckého muzea v Uheráckém Hradišti, p. o., (Z. Kuchař a kol.), ukazující neúnavnou terénní činnost menších pracovišť. Za specializovanou terénní

instituci poté promluvil M. Popelka (Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.) a představil *Předběžné výsledky záchranného archeologického výzkumu v trase dálnice D55 v úseku 5508 St. Město (okr. Uh. Hradiště) – Moravský Písek (okr. Hodonín)* a vzápětí i dva badatelské výzkumy realizované v Němčicích nad Hanou (společně s I. Čižmářem a H. Čižmářovou: *Němčice. Druhá sezóna badatelského výzkumu na centrální aglomeraci mladší doby laténské na Moravě*) a v Roštění (s T. Zemanem, A. Fojtíkem a L. Pělučovou: *Badatelský výzkum na germánském pohřebišti v Roštění*). Na ně navázaly R. Přichystalová a M. Prištáková se shrnutím *Archeologických aktivit ÚAM FF MU na Břeclavsku*, týkajících se nejen výzkumu na Pohansku u Břeclavi, ale i na dalších lokalitách v okolí. Před krátkou pauzou dostala slovo další zástupkyně ÚAM FF MU A. Nováčková, která v krátkosti představila činnost nové laboratoře RESCUED specializované na záchranu dat z archeologických artefaktů. Druhou část odpoledního bloku, zaměřenou na středověkou a novověkou archeologii, zahájil A. Hoch (Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o.) příspěvkem *Předlokační osídlení Třebíče*, ve kterém informoval o překvapivě zajímavých nálezech a situacích ze 12. století objevených na Karlově náměstí. I následující referát, *Nález vybavení královské mincovny v Jihlavě*, přednesený Š. Kochanem a P. Hrubým, ukázal, že v kraji Vysočina nebyla v loňském roce o unikátní objevy nouze. V dalším bloku referátů dostal slovo M. Peška, který za kolektiv Archaia Brno z. ú. odprezentoval výběr z loňských záchranných výzkumů, které se dotkly jak klášterů v okolí Brna (v Oslavanech, Dolních Kounicích a Doubravníku), tak samozřejmě i centra Brna a jeho historických předměstí. Hynek Zbranek z téže instituce informoval o *5. etapě ZAV v areálu bývalé Vlněny v Brně* a opomenuty nebyly ani *Archeologické výzkumy ve Veselí nad Moravou* (M. Příbylová, J. Šimík). *Významnější záchranné výzkumy NPÚ ÚOP v Olomouci v roce 2022* poté představili R. Zatloukal a T. Zlámala a na ně pak navázali zástupci opavského pracoviště NPÚ se stručným představením své loňské činnosti: Nový Jičín – dům č. 91 (F. Kolář), Rýmařov – Husova ul. (J. Brhelová), Klimkovice (B. Marethová). Na úplný závěr vystoupil M. Zelzula s prezentací výsledků dlouhodobého projektu na průzkumu a záchranu archeologických památek ohrožených kalamitní těžbou dřeva (*Archeologické výzkumy provedené v letech 2020–2022*

Obr. 1. Jedna z prezentací v rámci konference Archeologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku v roce 2022. Foto M. Patrik.

Fig. 1. One of the presentations at the Archaeological Excavations in Moravia and Silesia conference in 2022. Photo by M. Patrik.

v rámci projektu NAKI II *Paměť krajiny moravských a slezských Sudet v ohrožení – montánní areály Starohoří u Zlatých Hor a Javorový vrch u Malé Morávky, ZSV Rabendorf u Horního Benešova*). Náročný celodenní program byl zakončen večerním společenským setkáním, kde pokračovala diskuze nad vyslechnutými referáty.

Letošní ročník přinesl bohatý a pestrý program příspěvků opravdu různorodého zaměření, ale jednotně vysoké kvality. Vedle zajímavých prezentací nutno vyzvednout i přátelskou atmosféru celého setkání a vzrůstající zájem, jak ze strany přednášejících, tak i posluchačů, který nás velmi těší.

Známe vítěze 4. ročníku Ceny Zlatý mamut!

V polovině května 2023 jsme měli již počtvrté možnost sekat se v pavilonu Anthropos Moravského zemského muzea při příležitosti slavnostního vyhlášení vítězů dalšího ročníku Ceny Karla Absolona za popularizaci archeologie – Zlatý mamut (více o ceně samotné, viz Kosarová et al. 2020; Kosarová 2022). Nadšení z neomezených možností prezentace archeologie se projevilo přihlášením poměrně vysokého počtu 27 popularizačních projektů realizovaných v roce 2022, nejvíce z nich standardně spadalo do muzejní kategorie. Pozitivem, které přinesly „covidové“ roky, je určitá stabilizace hybridních a zcela online forem komunikace s veřejností v našem kulturním prostoru, což se projevilo také v pestré nabídce přihlášených projektů.

Do akademické kategorie bylo přihlášeno sedm různorodých aktivit – od tradiční odborně-popularizační publikace přes jedno- či vícedenní kostýmované akce, oživující určité historické období, až po program v online prostoru. Na třetí pozici umístila komise *Projekt Forløg* autora Tomáše Vlasatého (Forløg 2022). Webová stránka s podtitulem *Reenactment a věda* zcela vystihuje autorův záměr propojit svět historické rekonstrukce (tzv. reenactmentu) se světem vědy poskytováním kvalitních informací a podkladů (obr. 1). Oživování historie (angl. living history) se v té či oné podobě věnuje v České republice značné množství lidí, kteří jsou nejčastěji organizováni do skupin, a pro něž je tato aktivita koníčkem, ba až životním stylem. Většinou se tyto skupiny zaměřují na jedno konkrétní historické

Obr. 1. Autor Projektu *Forløg* při zkoumání přilby z lokality Nemija a rekonstrukce její možné podoby. Autor rekonstrukce T. Vlasatý, foto J. Mestellér.

Fig. 1. The author of the *Forløg* Project examining the helmet from Nemija and a reconstruction of its possible appearance. Author of the reconstruction T. Vlasatý, photo by J. Mestellér.

Summary

Archaeological Excavations in Moravia and Silesia in 2022

On 26 April 2023, the Brno City Museum hosted another Archaeological Excavations in Moravia and Silesia conference, which provided a basic overview of the archaeological fieldwork and research projects carried out in 2022. In total, 28 presentations were given, which makes it five more than last year. Both rescue and systematic excavations were represented to a large extent, followed by presentations focused on methodology or papers of an informative nature.

Zuzana Holubová, Muzeum města Brna, p. o.

období, které se snaží v rámci různých kulturních akcí přiblížit široké veřejnosti nejenom v podobě rekonstrukcí dobových oděvů, ale i dalších reálií a aktivit. Pro veřejnost se jedná mnohdy o atraktivní podívanou, jejímž sledováním si bezděčně tvoří představu o daném historickém období. Je tedy zcela na místě spolupracovat s touto skupinou nadšenců a předávat jim nejnovější vědecké poznatky. Druhým místem ocenila komise publikaci *Moravské Švýcarsko Jindřicha Wankla* autorského kolektivu Pavlína Komínková, Milan Koudelka, Vlastislav Káňa, Marek Novák a Martin Golec (Komínková et al. 2022). Kniha, která je zároveň doprovodným katalogem k nově otevřené výstavě *Obrazy z Moravského Švýcarska* v Muzeu Blanenska, p. o., představuje průvodce částí díla významného badatele Jindřicha Wankla. Název publikace i výstavy odkazuje na nejznámější Wanklovu knihu z roku 1882, v níž autor popisuje oblast Moravského krasu včetně výsledků svého vědeckého působení. Oceněná publikace je rozdělena do tří částí – první slouží jako průvodce novou expozicí, v nejzásadnější, prostřední, části jsou přeloženy a přepsány tři dosud nepublikované Wanklovy rukopisy týkající se jeskyně Býčí skála a závěrečná část je korigovaná reedicí původní knihy, do níž se podařilo zapracovat i některé tehdy nevyužité ediční poznámky. Komise ocenila kvalitní knižní zpracování odborného tématu, podaného formou srozumitelnou širší veřejnosti, v atraktivní grafické úpravě. Na první příčce v akademické kategorii se umístil archeologický podcast trojice autorů Dušan Kováč, Miroslav Hronec, Tomáš Babura, s názvem *Pár praslenov*. Podcast, jehož první díly se zrodily již v roce 2021, čítá do dnešního dne téměř 70 dílů věnovaných různorodým tématům souvisejícím s archeologií. Autoři v hodinových epizodách diskutují na dané téma sami, nebo za účasti pozvaného hosta. V podcastu takto již zazněly hlasy mnoha slovenských i českých archeologů, ale třeba také šermíře a reenactora, překladatele a japanologa, autorky archeologického komiksu a mnoha dalších. Témata autoři často spojují do tematických celků – jako příklad může sloužit několik dílů věnovaných neolitu (Neolitizace a území Slovenska, Neolitické osídlení východního Slovenska, Každodennost neolitického člověka, Lengyelská kultura a rondely), doplněných o kratší rozhovory s autorkou o komiksu *Den v životě neolitické ženy* a festivalu *Crumbenowe* (vítězný projekt akademické kategorie 1. ročníku Ceny Zlatého mamuta – Kosarová et al. 2020). Podcast lze poslouchat na platformě Spotify (*ParPraslenov* Spotify), sledovat jej lze ale také přes Facebook (*Pár Praslenov* FB). Slovy autorů je myšlenka pořadu jednoduchá: „být zábavným odrazovým můstkem do světa archeologie pro veřejnost na Slovensku i v Čechách, bourat vžitá mýty a upozorňovat na zajímavé akce, výstavy a publikace.“

Muzejní kategorie byla standardně zastoupena nejbohatším výběrem projektů, a komise tak byla postavena před nejsložitější úkol. Mezi přihlášenými byly zastoupeny velké a finančně nákladné dlouhodobé výstavní projekty, ale také menší nápadité regionální expozice. Pro popularizaci archeologie a kultivaci veřejnosti od raného věku mají nesmírný význam aktivity zaměřené na nejmladší ročníky – tematické tábory, dětské skupiny, pracovní listy a podobně. Ačkoliv komise nakonec umístila na vítězné příčky jiné projekty, intenzivně vnímá důležitost a náročnost tohoto typu aktivit. Na třetím místě se umístil projekt *Zmizelá Třebíč* autorské dvojice Aleš Hoch a Martin Košťál. V letech 2020 až 2022 proběhl na ploše Karlova náměstí v Třebíči záchranný archeologický výzkum. Již ve svém průběhu vzbuzoval výzkum značný zájem veřejnosti, což přimělo vedoucí výzkumu po dohodě s investorem akce (město Třebíč) k jeho přednostnímu zpracování ve formě několika populárně-naučných výstupů. V první fázi bylo připraveno několik přednášek pro veřejnost, z nichž část se konala už v průběhu výzkumu, a další budou probíhat i v následujících letech. Předběžné výsledky výzkumu a nejzajímavější nálezy byly publikovány v podobě stejnojmenné populárně-naučné knihy (Hoch 2022). Patrně nejviditelnějším výstupem je zpracování výzkumu do podoby stálé expozice v prostorách zámku. V expozici je představen samotný archeologický výzkum, nastíněny archeologické metody a využití environmentální analýzy. Kromě originálních nálezů a replik je výstava doplněna také o rekonstrukce oděvů středověkých obyvatel města a množství vizualizací a digitálních rekonstrukcí (obr. 2). Rychlostí zpracování a srozumitelného předání aktuálních výsledků výzkumu veřejnosti se jedná o výjimečnou a příkladnou spolupráci archeologů s investory. Na druhou pozici umístila komise projekt *Rok archeologických výstav v jičínském muzeu* autorského kolektivu Veronika Dospíšilová, Veronika Knoblová, Lucie Novotná, Miroslav Pleska, Dominika Schmidtová a Jiří Unger. Rok 2022 se v Regionálním muzeu a galerii v Jičíně nesl ve znamení prezentace a popularizace archeologie. Záměrem autorů bylo představit archeologii jako vědu, která je neodmyslitelně spojena s každodenním děním v regionu skrze záchranné archeologické výzkumy. Archeologii jako vědu, která zpracovává a studuje výsledky archeologických výzkumů a přináší nové poznatky o naší historii. A v neposlední řadě archeologii jako obor, který nepatří výhradně profesionálním archeologům, ale naopak hledá možnosti komunikace s amatérskými spolupracovníky. Během roku

byly realizovány celkem tři výstavy s odlišnou archeologickou tematikou zaměřené na rozdílné cílové skupiny. Výstavy byly doprovázeny bohatým doprovodným programem a byly součástí projektů pro veřejnost na lokální, celorepublikové i mezinárodní úrovni. V rámci první výstavy s názvem *Co se tadý vlastně našlo? A můžu to vidět?* byly prezentovány výsledky všech záchranných archeologických výzkumů v blízkém okolí realizovaných v roce 2021. Hlavní letní výstava muzea nesla název *Bohové a hrdinové z konce doby bronzové na Jičínsku*. Tato výstava představila období kultury popelnicových polí v regionu Jičínska, přičemž součástí výstavy byla i fyzická prezentace žárového pohřebiště zdokumentovaného při záchranném archeologickém výzkumu v roce 2019. Součástí prezentace byla i celá řada různě pojatých tematických workshopů, komentované prohlídky, programy pro školy, procházky po představených archeologických lokalitách v rámci celorepublikové akce *Archeologické léto* nebo celodenní akce plná workshopů, přednášek a komentovaných prohlídek během Mezinárodního dne archeologie. Poslední podzimní výstava *Hledání ztraceného* představila výběr nejen kovových nálezů získaných díky průzkumu detektory kovů, ale i nálezy keramiky nebo kamenných nástrojů, které byly muzeu do roku 2021 odevzdány dobrovolnými spolupracovníky. Komise ocenila promyšlený koncept celoroční prezentace archeologie různým cílovým skupinám (široká veřejnost, investoři a stavebníci, amatérští archeologové) se záměrem najít společnou řeč při ochraně historického dědictví. První cenu v muzejní kategorii získalo *Cyrilometodějské centrum a revitalizace národních kulturních památek Velké Moravy* autorů Ivo Frolec, Tomáš Chrástek, Jitka Zpěvková, Jaroslav Bartík a Dana Menoušková. Vznik stálé expozice vyvolala potřeba revitalizovat a prezentačně sjednotit venkovní expozice archeologických lokalit a vybudovat nové expozice tematicky doplňující a rozvíjející stávající expozici v Památníku Velké Moravy, dalšími cíli bylo také rozšíření depozitních kapacit Slovákého muzea, p. o., (archeologické sbírky) včetně nutného zázemí a prostoru pro badatele. Projekt byl realizován na území archeologických lokalit s pozůstatky velkomoravské sakrální architektury v Uherském Hradišti – Sadech, Modré a ve Starém Městě. V případě archeologických lokalit v Modré, Uherském Hradišti – Sadech a ve Starém Městě v lokalitě „Špitálky“ byl vytvořen nový jednotící informační systém, stávající prezentace torzální architektury byla doplněna expozičními prvky, ilustrujícími rozsah a širší kontext archeologických situací

Obr. 2. Stálá expozice *Zmizelá Třebíč* na třebíčském zámku nabízí zájemcům hmotové a virtuální modely i rekonstrukce dobového oděvu. Foto O. Košťál.

Fig. 2. The *Lost Třebíč* permanent exhibition at Třebíč Castle offers visitors both massing and virtual models as well as the reconstructions of period attire. Photo by O. Košťál.

Obr. 3. Pohled do části expozice *Příběh Konstantina a Metoděje* v nově vybudovaném Cyrilometodějském centru v Uherském Hradišti. Foto T. Heřmánek.

Fig. 3. View of the *Story of Cyril and Methodius* exhibition room in the newly built Cyril and Methodius Centre in Uherské Hradiště. Photo by T. Heřmánek.

Obr. 4. Slavnostní vyvrcholení Pouti smíření pietním znovupohřbením ostatků civilistů nalezených u obce Blato. Foto M. Petřík.

Fig. 4. A final ceremony of the Pilgrimage of Reconciliation with the commemorative reburial of the remains of civilians found near Blato. Photo by M. Petřík.

objevených při archeologickém výzkumu. V případě lokality Staré Město „Špitálky“ byla zpřístupněna také dříve nepřístupná část plochy NKP a realizován archeologický výzkum. Ve Starém Městě v lokalitě „Na Valách“ byla vybudována nová třípodlažní budova, Cyrilometodějské centrum (obr. 3). První z expozic v Cyrilometodějském centru pracuje výhradně s audiovizuálními exponáty. Tyto jsou ve většině případů realizovány jako několikanásobné projekce v pasivní i aktivní podobě. Druhá expozice prezentuje „Pravěk Uherskohradištska“. Její první část je realizována formou haptické stezky. Hlavním prvkem navazující části je prezentace samotných sbírkových předmětů. Jednotlivými liniemi celého projektu je potom virtuální průvodce, řešený formou webových aplikací a QR kódů. Komise ocenila atraktivně a moderně zpracovanou stálou expozici s potenciálem dlouhodobě oslovit značné množství lidí, navíc s autentickou umístěním na významné archeologické lokalitě. Tím je s archeologií ještě více provázána a zdůrazňuje také aspekty ochrany nemovitých archeologických památek.

Do studentské kategorie byly přihlášeny jen tři projekty, proto se komise rozhodla udělit nakonec pouze první cenu. Ostatním projektům nebylo určeno pořadí. Ocenění získal projekt Tomáše Pancíře z Archeologického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity s názvem *Prezentace archeologického výzkumu: Novobystřicko ve stínu války*. Projekt spadá do kategorie angažované archeologie modernity, která se věnuje dějinám nedávným, a to v tomto případě událostem spojeným s 2. světovou válkou a dobou těsně následující, které dodnes traumatizují naši společnost. Projekt spočíval v prezentaci dramatických událostí v pohraničí (okolí města Nová Bystřice, okr. Jindřichův Hradec) v letech 1938–1945. Využity byly dobové archiválie (kroniky, fotografie), vzpomínky pamětníků a zejména výstupy z terénních archeologických výzkumů, které řešitel v rámci své specializace v posledních letech vedl a realizoval (výzkum zajateckých táborů, výzkum neoznačeného pohřebiště civilistů u obce Blato). Prezentace byla doplněna přednáškami pro veřejnost i školy (druhý stupeň ZŠ a SŠ), účastí na konferenci v německém Flossenburgu, putovními tematickými výstavami, brožurami (Pancíř 2022) a dvoudílným dokumentárním filmem, který archeologický výzkum dále popularizoval širšímu okruhu diváků v rámci dvou stanovených premiér v Čechách a Rakousku (*Po stopách minulosti 1, 2*). Nad rámec projektu byl poté vypracován plán na zřízení pamětní desky a schránky k znovupohřbení nalezených ostatků civilistů při výzkumu u vesnice Blato. Za vyvrcholení

celého počínu lze považovat česko-rakouskou událost s názvem *Pout' smíření* (Wallfahrt der Versöhnung), za podpory zástupců města, okolních obcí a církve. Při této akci pak byly ostatky důstojně pohřbeny na místním hřbitově u vesnice Klášter (obr. 4), čemuž předcházela pietní pout' za zemřelé a křesťanská mše ve místním klášteře. Archeologie poskytuje další střípek do celkového obrazu dané doby, když svými metodami doplňuje historické písemné prameny a vyprávění žijících svědků o materiální pozůstatky, jakými jsou např. zbytky zajateckých táborů či masové hroby povražděných civilistů, kteří byli pohřbeni i se svými osobními věcmi.

Cena veřejnosti

V letošním roce se garanti ceny rozhodli zapojit do hodnocení projektů také širokou veřejnost vytvořením nové Ceny veřejnosti. Již v průběhu března byly všechny přihlášené projekty představeny na sociální síti Archeologického ústavu AV ČR, Brno (FB ARÚB) a na webových stránkách Ceny (Web CZM). Hlasovat pro nejzajímavější projekt mohl kdokoliv prostřednictvím hlasovacího formuláře na platformě Survio, a to v průběhu dvou týdnů od 1. do 15. dubna 2023. Veřejnost mohla dát svůj hlas jednomu až třem projektům napříč kategoriemi – celkem se takto sešlo více než 1500 hlasů. S nejvyšším počtem 228 hlasů se umístil projekt *Koně a lidé: mezidruhová a mezioborová komunikace* autorek Věry Klontza a Romildy Nevěčné, přihlášený do akademické kategorie. Cílem projektu je propojit odbornou archeologickou a zooarcheologickou obec s aktivními jezdci, chovateli, trenéry, veterináři i amatérskými milovníky koní a společně přispět ke zlepšení péče o koně, komunikace mezi oběma druhy (lidmi a koňmi), zároveň rekonstruovat vývoj jezdeckých, chovatelských, medicínských a komunikačních praktik, přičemž popularizace současných archeologických metod a přístupů je stejně důležitou linií projektu. Vztah koně a člověka je pro archeologa velmi důležitým kulturním, historiotvorným vztahem: kůň byl po mnoho tisíciletí jedním z hlavních zdrojů energie. K využívání těchto zvířat (doprava, transport, lov, boj) byla nutná vysoká úroveň mezidruhové komunikace. Vytvořil se tak pevný vztah, který se dodnes vyvíjí. Tento proces je možné sledovat směrem do minulosti a jednou z hlavních součástí tohoto poznávání je právě archeologie coby jakýsi „interdisciplinární hub“. Základem aktivit a prezentací autorek je ukázat historickou hloubku vztahu koně a člověka a demonstrovat jeho dílčí pozitivní i negativní prvky (např. péče o kopyta koní praktikovaná starověkými Řeky versus podkování; patologie vyplývající z časného obsedání; zátěžové patologie časté u středověkých koní; etruský *horsemanship*; empatický vztah žen a koní apod.). Téma vztahu koně a člověka je pro autorky nástrojem pro vysvětlení, jak se společnost postupně měnila (koně již nepotřebujeme jako pracovní sílu, zdroj energie) a že výlučně antropocentrická perspektiva studia historie a prehistorie vede k nedostatečným závěrům. Druhý nejvyšší počet hlasů s nevelkým rozdílem získala akce *Návrat do Býčí skály* (autorský kolektiv Pavlína Komínková, Marek Novák, Martin Golec, Zuzana Golec Mírová) a třetí příčku obsadil *Projekt Forlog* (viz výše).

Čtvrtý ročník Ceny přinesl opět zvýšené množství přihlášených projektů. Ukázal také jejich různorodost, která vede k určité nesourodosti při hodnocení v rámci stávajících kategorií. Hodnotící komise i garanti soutěže se shodli na nutnosti jejich redefinování, jež bude muset proběhnout již v průběhu tohoto kalendářního roku. Pro pátý ročník Ceny Zlatého mamuta se tedy chystá množství změn, které (snad) pozitivně motivují všechny popularizátory archeologie k dalšímu zapojení do soutěže. Všem vítězům gratulujeme a těšíme se na další popularizační aktivity na poli archeologie!

Literatura

- FB ARÚB:** Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. [online]. In: *Facebook* [cit. 2023-05-26]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Archeologicky.ustav.Brno>.
- Forløg 2022:** *Projekt Forløg – Reenactment a věda* [online]. [cit. 2023-05-24]. DOI: 10.59500/forløg. Dostupné z: <https://sagy.vikingove.cz/>.
- Hoch, A. (ed.) 2022:** *Zmizelá Třebíč. Výpověď archeologie k dějinám města*. Třebíč: Městské kulturní středisko Třebíč, Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o.
- Komínková, P., Novák, M., Koudelka, M. 2022:** *Moravské Švýcarsko Jindřicha Wankla*. Blansko: Muzeum Blanenska, p. o.
- Kosarová, Z. 2022:** Cena Zlatý mamut – výsledky 3. ročníku soutěže. *Přehled výzkumů* 63(1), 220–222. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/PV-63_1_12_x.pdf.
- Kosarová, Z., Kostrhun, P., Macháček, J. 2020:** Druhý ročník Ceny Karla Absolona za popularizaci archeologie – Zlatý mamut. *Přehled výzkumů* 61(2), 199–202. Dostupné také z: http://pv.arub.avcr.cz/61_2_07.pdf.
- Pancíř, T. 2022:** *Novobystřicko ve stínu druhé světové války*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Dostupné z: https://www.ff.jcu.cz/images/FF/fakulta/ustavy/archeologicky/projekty/novobystricko_ve_stinu_druhe_svetove_valky.pdf.
- ParPraslenov Spotify:** ParPraslenov. Podcast. In: *Spotify* [online]. © 2023 Spotify AB [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/show/OrOS4VkcImogshpav0T9m>.
- Pár Praslenov FB:** Pár Praslenov. In: *Facebook* [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ParPraslenov>.
- Po stopách minulosti 1:** Po stopách minulosti: Novobystřicko ve stínu války. 1. část – Pohřbeno v minulosti. In: *Youtube* [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Akg0uDktdrI>.
- Po stopách minulosti 2:** Po stopách minulosti: Novobystřicko ve stínu války. 2. část – Pohřbeno v podzemí. In: *Youtube* [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=kTlmTy17Lq0>.
- Web CZM:** *Zlatý mamut. Cena Karla Absolona za popularizaci archeologie* [online]. © 2023 Masarykova univerzita [cit. 2023-05-26]. Dostupné z: <https://cenazlatymamut.cz/rocniky/rocnik-2022/hodnocene-projekty-2022>.

Summary

Winners of the fourth Golden Mammoth Award

The winners of the Karel Absolon Award for the Popularisation of Archaeology, known as the Golden Mammoth (see Kosarová et al. 2020, Kosarová 2022), were announced for the fourth time at the Anthropos Pavilion of the Moravian Museum. Twenty-seven diverse projects covering the year 2022 participated in the competition.

In the academic category, the third prize was awarded to the *Forløg Project* by Tomáš Vlasatý (Fig. 1). The second place went to the publication *Moravské Švýcarsko Jindřicha Wankla [Jindřich Wankel's Moravian Switzerland]* by Pavlína Komínková, Milan Koudelka, Vlastislav Káňa, Marek Novák and Martin Golec (Komínková et al. 2022). Finally, the first prize in this category was awarded to the archaeological podcast *Pár praslenov [Fellowship of the Spindle Whorl]* hosted by Dušan Kováč, Miroslav Hronec and Tomáš Babura.

In the museum category, the third place was taken by the *Zmizelá Třebíč [Lost Třebíč]* project by Aleš Hoch and Martin Košťál (Fig. 2). The second prize was awarded to a well-thought-out year-long project of archaeological exhibitions named *Rok archeologických výstav v jičínském muzeu [A Year of Archaeological Exhibitions in the Jičín Museum]* by Veronika Dospíšilová, Veronika Knoblová, Lucie Novotná, Miroslav Pleska, Dominika Schmidtová and Jiří Unger. The first prize was awarded to the *Cyrlometodějské centrum a revitalizace národních kulturních památek Velké Moravy [Cyril and Methodius Centre and Revitalisation of Great Moravian National Cultural Monuments]* project by Ivo Frolec, Tomáš Chrástek, Jitka Zpěváková, Jaroslav Bartík and Dana Menoušková (Fig. 3).

Only the first prize winners were announced in the student category this year with the winning project being *Prezentace archeologického výzkumu: Novobystřicko ve stínu války [Presentation of Archaeological Excavation: Nová Bystřice Region in the Shadow of War]* (Fig. 4).

The Public Choice Award has been introduced as a new contest category. The public could vote for any of the submitted projects through the Survio platform during a two-week voting period. The project that received the most votes – *Koně a lidé: mezioborová a mezioborová komunikace [Horses and People: Inter-species and Interdisciplinary Communication]* by Věra Klontza and Romilda Nevěčná, was the winner.

Zdenka Kosarová, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Petřkovická a Pavlovská venuše – uplynulo 70 let od objevné sezóny

Shodou příznivých okolností vydala výzkumná sezóna v roce 1953 Bohuslavu Klímovi hned dva nálezy miniaturních ženských figurek – venuší, a to na obou tehdy zkoumaných gravettských lokalitách (Klíma 1954; 1955). Obě jsou svým způsobem unikátní. Shodná je velikost a technika výroby, odlišný je materiál, tematika a radiometrické datování.

Nálezové okolnosti té první, Petřkovické (též Landecké nebo prostě Červené, výška 48 mm, obr. 1), reprodukuje protokol sepsaný dva dny po objevu (16. 7. 1953): „Dne 14. 7. pracovalo se v sondě B při zkoumání kulturní vrstvy, velmi bohaté a promísené zřejmě zbytky ohniště. Ve středu sondy byla čištěna mamutí stolička, připravovaná k vyzvednutí *en bloc*. V okraji sloupce byl patrný větší zlomek do černa spálené kosti. Kaluža, který na uhlík přišel, zavolal technického vedoucího výzkumu V. Gebauera, aby ho vyzvedl. Při odrýpnutí uhlíku uvolnila se větší hrudka

kulturní vrstvy. Na jedné straně této hrudy byl patrný zpočátku nezřetelný zlomek krevele... Při dalším čištění se ukázalo, že jde o větší část ženské sošky, jíž chybí hlava a která je neúplná“ (Klíma 1993, 13).

Hlava se však tehdy hledala marně. Následný stylistický a technologický rozbor i mikroskopická analýza povrchu totiž ukazují, že jde (a vždy šlo) o torzo, doslova v dnešním pojetí. Bazální i terminální část postavy šikmo přetínají dvě rovnoběžné foliační plochy, které jsou do kompozice vyváženě zabudovány. Podobně je tomu s chybějícím pravým prsem, neboť Vilém Gebauer (osobní sdělení) se tehdy obával, že jej snad při vyzvedávání poškodil nožem. Ale poloha prsu je ohlazená identicky s celkovým povrchem figurky a nadto byla „rámována“ silnou rýhou, jako by autor chtěl alespoň lineárně nahradit chybějící objem.

Obr. 1. Petřkovicová venuše, hematit, výška 48 mm. Foto M. Frouz.

Fig. 1. The Petřkovic Venus, hematite, height 48 mm. Photo by M. Frouz.

Už samotná volba materiálu je v rámci evropského paleolitu výjimečná. Protože analýza pomocí výbrusů by byla destruktivní, analyzoval nejprve V. Cílek (Cílek, Jarošová 2000) vzorky krevele z téže lokality a charakterizoval je jako jemnozrnný navětralý hematitový agregát s podřízeným obsahem goethitu, křemene a muskovitu. Jeho původ by A. Přichystal (2008) hledal ve šternbersko-hornobenešovském pruhu Nížkého Jeseníku nebo ve vrbenské skupině v Hrubém Jeseníku, ale v úvahu připadají rovněž glacienní sedimenty Slezska.

Od chvíle, kdy se tvůrce figurky rozhodl vytvořit z prizmatického úlomku krevele ženskou postavu, začal záměrně vytvářet vybroušené plochy (dnešní pozorovatelé někdy hovoří o prehistorickém „kubismu“). Poté autor zdůraznil vybrané významy silnými rýhami – ve tvaru T či kříže v hýždích, ve tvaru Y v pubické oblasti, linie pasu a nepravidelné rámce kolem prsou. Vše je ryto hluboce, opakovanými vrypy do průřezu tvaru V.

Neméně výjimečná je tato miniatura svou tematikou a určitým napětím či dynamismem. Anatomické detaily, jako je bipinální zakřivení či horizontální záhyb hýždí, odpovídají dívce nebo mladé ženě, mírné vypnutí břicha má nejspíš vyjádřit časné stádium těhotenství. Svého času dokonce německý kolega argumentoval tím, že pojetí natolik originální musí být novodobým falzem. Redakce časopisu Archäologisches Korrespondenzblatt, které svůj článek předložil, jej však nepřijala.

Obr. 3. Petřkovice, výzkum 1995. Červeně zbarvená plocha v okolí nálezu figurky. Rozměr 170 × 120 cm. Foto J. Svoboda.

Fig. 3. Petřkovice, excavation 1995. Red-coloured area in the vicinity of the figurine find. Size 170 × 120 cm. Photo by J. Svoboda.

Obr. 2. Pavlovská venuše, mamutovina, výška 45 mm. Foto M. Frouz.

Fig. 2. The Pavlov Venus, ivory, height 45 mm. Photo by M. Frouz.

Druhá z jubilujících figurek, ta Pavlovská (výška 45 mm, obr. 2), zapadne do široké rodiny evropských venuší snáze. Materiálem byla běžně používaná mamutovina, celkové pojetí bývá statické, plné tvary kombinují oblé, kulovité nebo vejčité prvky, celek vyjadřuje klid a důstojnost zralé ženy. Přitom Pavlovská venuše nezapře obdobnou inspiraci klasickými tvary ženského těla jako venuše Věstonická, ať už jde o celkovou konturu, důraz na prsy a hýždě, hluboké rýhy ve tvaru T v pase a nohou a absenci pohlaví, její vyváženosti a elegance však nedosahuje.

V průběhu 70 let od těchto objevů terénní výzkum obou lokalit pokračoval, planigrafie sídliště se doplňovala, a vyjasnila se tak i centrální poloha figurek v jejich sídelních kontextech (Svoboda, ed. 2008; Svoboda a kol. 2016). V Petřkovicích byla získána série radiokarbonových dat z období před 28–26 tisíci lety, v Pavlově (pro hlavní gravettskou vrstvu) před 31–29,5 tisíci lety (obojí calBP), takže vznik obou figurek odděluje několik tisíciletí. Dalším doplňkem byl v Petřkovicích objev červeně zbarvených ploch (170 × 120 cm; obr. 3), a to v dost těsném okolí nálezu ženské figurky. Dokládá to, že v centru sídliště se s drceným minerálním barvivem pracovalo, ať už byl účel těchto aktivit praktický nebo symbolický. Stvrzují to ostatně i další opracované úlomky krevele ze starších i nových výzkumů této lokality.

Literatura

- Cílek, V., Jarošová, L. 2000: Železité horniny a minerální barviva z paleolitického sídliště v Petřkovicích u Ostravy. *Archeologické rozhledy* LII(1), 85–100. Dostupné také z: <https://lurl.cz/juLk3>.
- Klíma, B. 1954: Pavlov, nové paleolitické sídliště na jižní Moravě. *Archeologické rozhledy* VI(6), 721–728, 753–758, 831, 837. Dostupné také z: <https://lurl.cz/DuLkT>.
- Klíma, B. 1955: Výsledky archeologického výzkumu na tábořišti lovců mamutů v Petřkovicích, okr. Ostrava, v roce 1952 a 1953. *Časopis Slezského musea v Opavě* IV(1), 1–35.
- Klíma, B. 1993: *Petřkovice u Ostravy. Preventivní výzkum paleolitické stanice v roce 1953*. Rkp. náleзовé zprávy, č. j. MTX199300874 [cit. 2023-05-23]. Uloženo: Archiv náleзовých zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-199300874>.
- Přichystal, A. 2008: Lithic raw materials. In: J. Svoboda (ed.): *Petřkovice. On shouldered points and female figurines*. The Dolní Věstonice studies 15. Brno: Academy of Sciences of the Czech Republic, Institute of Archaeology at Brno, 67–69.

Svoboda, J. A. (ed.) 2008: *Petřkovice. On shouldered points and female figurines*. The Dolní Věstonice studies 15. Brno: Academy of Sciences of the Czech Republic, Institute of Archaeology at Brno.

Svoboda, J., Novák, M., Sázelová, S. 2016: Pavlov I. Předběžné výsledky výzkumu v letech 2013–2015. *Přehled výzkumů* 57(1), 33–57. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV-57-1_svoboda.pdf.

Summary

The Petřkovice Venus and the Pavlov Venus – 70 years since the discovery season

Two miniature female sculptures – Venuses – were discovered by Bohuslav Klíma during the 1953 excavation season at two important Gravettian sites, Petřkovice and Pavlov in the Czech Republic (Fig. 1, 2). This note commemorates the 70th anniversary of this discovery. It underlines parallels between the two figurines in terms of size and carving technique, as well as differences in material (hematite – ivory), individual age (young and dynamic girl – static matron) and dating (28–26 ky calBP at Petřkovice, 31–29.5 ky calBP at Pavlov).

Jiří Svoboda, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Ad senem senex de senectute scripsi¹

Ubíhající čas nám přináší další jubilea, stále důstojnější a poznamenaná stále vyššími čísly. Jubileum dr. hab., PhDr. Lubomíra Šebely, CSc., významného badatele o eneolitu střední a východní Evropy, nám dává příležitost k úvahám o vědecké práci a odborné dráze, kterou jsme si zvolili. Dovolují si to, protože cesty jubilanta i ty mé se již řadu let úzce prolínají.

Vše začalo v roce 1976 při vykopávkách u obce Bronocice (okres Kazimierza Wielka), které se pro polské neolitické badatele mé generace staly téměř kultovní událostí, a to nejen díky vědeckému významu tamních objevů, které byly skutečně zásadní. Pro nás, mladé účastníky „bronocické expedice“, to byla – abych parafrázoval titul ze slavné trilogie Maxima Gorkého – jakási „naše univerzita“, kde jsme svým způsobem doháněli resty ze studií. Naučili jsme se spolehlivě a zodpovědně pracovat v týmu a také sdílet s kolegy naše plány i naděje do budoucí kariéry. Probírali jsme to při každé příležitosti, zvláště při večerních hostinách. A bylo to vždy v mezinárodní společnosti. Kromě Poláků (hostitelů) byli v naší skupině Švédové, Američané, Kanadčané a jeden Čech – Luboš Šebela. A právě Luboš zanechal mezi členy expedice nejtrvalejší stopu, a to především díky svému zapojení do výzkumu, rozsáhlým znalostem evropského eneolitu a archeologie obecně, ale i díky své skromnosti a laskavosti. Možná mu tato mladická zkušenost pomohla

Obr. 2. Setkání Archéologie et Goblets v Budapešti – A. Přichystal, „zvoncovitý muž“, J. Kopacz a L. Šebela, 2009. Foto E. Baniowska-Kopacz.

Fig. 2. Meeting Archéologie et Goblets in Budapest – A. Přichystal, ‘Bell Beaker man’, J. Kopacz and L. Šebela, 2009. Photo by E. Baniowska-Kopacz.

Obr. 1. V Naturhistorisches Museum ve Vídni – L. Šebela a A. Přichystal, 2008. Foto E. Baniowska.

Fig. 1. In Naturhistorisches Museum in Vienna – L. Šebela and A. Přichystal, 2008. Photo by E. Baniowska.

o mnoho let později v nelehkém kolektivním úkolu zpracovat výsledky výzkumu osady Hlinsko u Lipníka nad Bečvou – moravské obdoby lokality v Bronocicích (Šebela et al. 2007).

Má první návštěva Moravy koncem 70. let (na Lubošovo pozvání) byla velmi poučná, jelikož moje předchozí znalosti o archeologii této země byly odvozeny z četby knihy „Pravěké Československo“ od Jana Filipa (1948), která byla za mých studentských časů povinná. Pro fascinaci moravskými nálezy to bylo dostačující, ale pro seriózní výzkum již nikoliv. S Lubošem jsme navštívili několik moravských muzeí a prohlédli si řadu archeologických sbírek, především z období eneolitu. Tehdy jsme se také rozhodli spojit naše síly k realizaci společných projektů, respektive mé znalosti o kamenné industrii z přelomu doby kamenné a bronzové a dokonalý přehled L. Šebely o tehdejší kulturní situaci v západní části karpatského pásma, z čehož také později vznikly naše studie o štípané industrii moravské větve kultury se šňůrovou keramikou (Kopacz, Šebela 1992a; 1992b).

Významnou událostí v prostředí mladých polských badatelů eneolitu a doby bronzové se v posledních dvou desetiletích minulého století staly tzv. „Semináře profesora Jana Machníka“.

Obvykle se pořádaly jednou ročně (někdy dvakrát), hlavně v zimě, v klasicistním paláci v Igołomii u Krakova. Právě mladí archeologové (starší nebyli diskriminováni ani zvýhodňováni) zde měli příležitost prezentovat své objevy a koncepty, někdy velmi odvážné a kontroverzní. Důležitou roli na seminářích se hrál právě Lubomír Šebela, který býval zpočátku (v 80. letech) jediným zahraničním účastníkem. Jeho projevy se soustředily především na jižní variantu kultury se šňurovou keramikou, velmi specifickou svou vazbou na prostředí Karpatské kotliny, a na toto téma byl nezpochybnitelnou autoritou, což se později mimo jiné potvrdilo v jeho zásadní pramenné práci věnované výše uvedené problematice (Šebela 1999). Posléze se k naší igołomské skupině přidali další hosté ze zahraničí, kteří, ač ještě ve „vývojovém věku“, dokázali od svých učitelů převzít kormidlo výzkumu eneolitu a starší doby bronzové v pásmu Západních Karpat – Jozef Batora, Petr Dvořák, Jaroslav Peška a především Antonín Přichystal, petrograf a předchůdce moderního výzkumu pravěkých kamenných surovin ve střední a východní Evropě. Tehdy mezi námi byly navázány skutečně úzké vědecké kontakty, které měly brzy přinést ovoce, v podobě zpracování kamenných surovin štípané industrie protoúnětické kultury na Moravě (Kopacz, Šebela 1998) a prvního pokusu o syntetický přístup ke kamenným industriím z přelomu výše uvedených epoch na tomto území (Kopacz, Šebela 2000).

Počátek 21. století upozornil české a polské badatele eneolitu a počátku doby bronzové na problémy kultury zvoncovitých pohárů. Hlavním fórem pro konfrontaci specialistů v této oblasti byly každoroční konference pořádané v různých evropských městech mezinárodním sdružením Archéologie et Goblet, soustředěné kolem Laboratoire d'archéologie préhistorique et anthropologie Ženevské univerzity. Pro naši skupinu to byla příležitost „vplout do širších vod“. Své úspěchy jsme prezentovali v mezinárodní skupině vědců, pocházejících především ze zemí západního Středomoří – velmi kompetentních a vědomých si své hodnoty a hodnoty pramenů, které mají k dispozici. Česko-polské příspěvky, společně připravené a prezentované, byly obvykle následně publikovány v pokonferenčních publikacích (např. Kopacz, Přichystal, Šebela 2008).

Náš „starý“ tým, později posílený o Ing. Petra Škrdla, Ph.D., DSc., a další badatele, se zavázal studovat všechny dostupné soubory štípané kamenné industrie z Moravy, a to od mladšího eneolitu až po začátek doby bronzové. Tehdy napsané knihy (Kopacz, Šebela 2006; Kopacz et al. 2009; 2014) se rodily především

Obr. 3. Setkání Archéologie et Goblets v Edinburghu, 2010. Foto J. Kopacz.

Fig. 3. Meeting Archéologie et Goblets in Edinburgh, 2010. Photo by J. Kopacz.

Obr. 4. V pohodlí domova, Moravany, 2011. Foto E. Baniowska-Kopacz.

Fig. 4. At the cozy home hearth, Moravany, 2011. Photo by E. Baniowska-Kopacz.

v bývalém sídle Archeologického ústavu v městské části Brno-Královo Pole, a to v atmosféře kamarádství, nasazení a plného partnerství. Je to jeden z nejvýznamnějších zážitků celé mé kariéry.

Dokončené projekty upevnily pozici Lubomíra Šebely v polské archeologii. To se odrazilo také v jeho habilitačním řízení na univerzitě v Rzeszówě, které skončilo v roce 2015 udělením titulu dr. hab. Habilitační práce L. Šebely o kulturních proměnách na přelomu doby kamenné a bronzové na Moravě ve světle kamenných industrií je shrnutím jeho mnohaleté činnosti na tomto poli (Šebela 2016).

V roce 2015 vyšel rozsáhlý článek korunující a zároveň uzavírající dlouhodobou institucionální spolupráci mezi Archeologickým ústavem Brno a partnerským Archeologickým a etnologickým ústavem Polské Akademie věd ve výzkumu problematiky pozdních štípaných industrií (Kopacz et al. 2015). Právě v tom roce skončilo mé působení v ústavu, s nímž jsem byl spojen od počátku 70. let, a žádný další pracovník v této linii nepokračoval. *C'est la vie*, řekli by naši francouzští kolegové.

Vzpomínky na minulost by však měly vždy končit optimisticky. V tomto případě je nutné vzpomenout projekt Stránská skála. „Stará garda“ (Jerzy Kopacz, Antonín Přichystal, Petr Škrdla a Lubomír Šebela), posílenu badateli mladé generace (Jaroslav Bartík, Damian Wolski a další), se opět spojila, aby dosáhla společného cíle. Úkol byl splněn v plném rozsahu a včas (Kopacz ed. 2019).

Do jaké míry naše práce ovlivní následující vývoj bádání o eneolitu a počátcích doby bronzové na Moravě, v Polsku či jinde, můžeme jen spekulovat. Rozhodující hlas v této věci patří našim nástupcům.

Milý jubilate, gratuluji ti k dosaženým úspěchům a přeji ti zdraví a další úspěchy, protože nikdy nepřestáváš být badatelem a objevitelem. Děkuji také za roky naší spolupráce, cestování, vědeckých dobrodružství a mnoho společně vypitých vín.

Jurek

Poznámka

1. Marcus Tullius Cicero, *De Amicitia*.

Literatura

- Filip, J. 1948:** *Pravěké Československo. Úvod do studia dějin pravěku.* Praha: Společnost přátel starožitností.
- Kopacz, J. (ed.) 2019:** *The end of the Stone Age on the Stránská Skála Hill in Brno – Lithic Production or “Optimalization”?* Rzeszów, Brno: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
- Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2008:** Bell Beaker Lithic Industry in Moravia. In: M. Baioni et al. (eds.): *Bell Beaker in Everyday Life. Proceedings of the 10th Meeting “Archéologie et Goblets” (Florence – Siena – Villanuova sul Clisi, May 12-15, 2006).* Millenni. Studi di archeologia preistorica 6. Firenze: Museo Fiorentino di Preistoria “Paolo Graziosi”, 275–269.
- Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2009:** *Lithic Chipped Industry of the Bell Beaker Culture in Moravia and its East-Central European Context.* Kraków, Brno: Polska Akademia Umiejętności, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
- Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2015:** L’industrie taillée campaniforme dans son milieu oriental. La Moravie, la Bohême et la question du « reflux migratoire ». *Acta Archaeologica Carpathica* 1, 35–67.
- Kopacz, J., Šebela, L. 1992a:** Analyse der Spaltindustrie und ihr Beitrag zur chronologischen Gliederung der mährischen Schnurkeramik. In: M. Buchvaldek, Ch. Strahm (eds.): *Die kontinentaleuropäischen Gruppen der Kultur mit Schnurkeramik. Schnurkeramik-Symposium 1990.* Praehistorica XIX. Praha: Univerzita Karlova, 109–116.
- Kopacz, J., Šebela, L. 1992b:** Chipped Stone Industries of the Moravian Corded Ware Culture. *Przegląd Archeologiczny* 39, 67–85.
- Kopacz, J., Šebela, L. 1998:** Chipped Stone Material of the Proto-Únětice Culture in Moravia. *Przegląd Archeologiczny* 46, 37–55.

Kopacz, J., Šebela, L. 2000: Moravia at the Turn of the Stone and Bronze Ages in the Light of Stone Material. In: S. Kadrow (ed.): *A Turning of Ages. Im Wandel der Zeiten. Jubilee Book Dedicated to Professor Jan Machník on His 70th Anniversary.* Kraków: Institute of Archaeology and Ethnology of Polish Academy of Sciences, 313–335.

Kopacz, J., Šebela, L. 2006: *Kultura uietyczna i grupa wietrzowska na Morawach na podstawie materiałów krzemieniarskich.* Kraków, Brno: Polska Akademia Umiejętności.

Šebela, L. 1999: *The Corded Ware Culture in Moravia and in the Adjacent Part of Silesia (Catalogue).* Fontes Archaeologie Moraviae Tomus XXIII. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky v Brně.

Šebela, L. 2016: Kulturní proměny na přelomu doby kamenné a bronzové na Moravě a mimo ni ve světle kamenné štípané industrie. *Přehled výzkumů* 57(1), 87–121.

Šebela, L., Pavelčík, J., Beneš, J., Dočkalová, M., Furholt, M., Gregor, M., Kratochvíl, Z., Komárková, V., Nývltová Fišáková, M., Opravil, E., Přichystal, A., Schenk, Z., Škrdla, P. 2007: *Hlinsko. Výšinná osada lidu badenské kultury.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 32. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Summary

Ad senem senex de senectute scripsi

This is a brief retrospection on many years of cooperation between Dr. hab. PhDr. Lubomír Šebela, CSc., and Polish archaeologists in joint projects on chipped lithic industries from the Eneolithic and the turn of the Stone and Bronze Ages in Moravia and adjacent parts of East Central Europe. Emphasized are his achievements in the field of the Bell Beaker studies and his contribution to activities of the Archéologie et Goblet association.

Jerzy Kopacz, Kraków

Lubomír Šebela sedmdesátníkem

V letošním roce vstoupil do řad sedmdesátníků dlouholetý vědecký pracovník Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. (dále ARÚB), dr. hab. PhDr. Lubomír Šebela, CSc. Narodil se 20. 2. 1953 v Brně, avšak své dětství strávil v Popůvkách u Brna. Když mu bylo 16 let, přestěhoval se s rodiči do Moravan, které se staly jeho dlouholetým domovem (obr. 1), kde žije dodnes. Ačkoliv jsem se velmi rád ujal možnosti editovat u příležitosti Lubošova jubilea speciální číslo *Přehledu výzkumů*, stál přede mnou nelehký úkol, a to shrnout tak bohatou profesní kariéru, kterou jsem měl ovšem možnost z blízka pozorovat až v poslední dekádě. Proto jsem se rozhodl požádat o pomoc někoho povolanějšího, a kdo jiný by jím mohl být, než prof. Antonín Přichystal, který jako kolega a blízký přítel zažil Lubošovu kariéru takřka od samotných začátků. Rozhodli jsme se proto připomenout oslavencovu vědeckou dráhu společně formou vzpomínek dvou přátel ze dvou různých generací.

(JB)

Hlavní mezníky v odborné kariéře

- 1977: ukončení studia na FF UJEP (dnes Masarykova univerzita) v Brně
- 1978–1979: studijní pobyt na FF Univerzity Karlovy v Praze
- 1980: odborný pracovník Okresního muzea Brno-venkov v Ivančicích
- 1981–1982: stážista ARÚ ČSAV v Brně (udělen titul PhDr.)
- 1983–1986: interní aspirant ARÚ ČSAV v Brně
- 1987: odborný pracovník ARÚ ČSAV v Brně (obhajoba kandidátské disertace – CSc.)

1988–2004: vědecký pracovník ARÚ ČSAV (od 1. 1. 1993 ARÚ AV ČR) v Brně

2004–2017: vedoucí výzkumný pracovník, vedoucí Oddělení moravskoslezského pravěku ARÚB

2018: odchod do důchodu

Obr. 1. Návštěva u Šebelů v Moravanech v roce 1985. Zleva sedí V. Přichystalová, A. Přichystal, L. Šebela ve svém kožíku z nutrií, Z. Otavová a před nimi převážně jejich děti. Fotoarchív A. Přichystala.

Fig. 1. Visiting the Šebela family in Moravany in 1985. From the left V. Přichystalová, A. Přichystal, L. Šebela in his nutria fur coat, and Z. Otavová, with the children in front of them. Photo archive of A. Přichystal.

Diplomová práce

Šebela, L. 1977: *Historický vývoj lidu se šňůrovou keramikou na Moravě. Díl I–III*. Rukopis uložený v knihovně Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Kandidátská disertace

Šebela, L. 1986: *Postavení kultury se šňůrovou keramikou v moravském eneolitu a její vztah k vývoji v Karpatské kotlině. Díl I–III*. Rukopis uložen v knihovně Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i.

Habilitace

Na základě souboru 18 prací reprezentujících problematiku *Przemiany kulturowe na przelomie epok kamienia i brązu na Morawach i wokół Moraw w świetle przemysłów krzemieniarskich* byl rozhodnutím Rady fakulty Sociologie a historie Univerzity v Rzeszówě (Polsko) L. Šebelovi udělen 18. března 2016 titul *Doktora habilitowanego* (Docenta) v oblasti humanitních věd v oboru archeologie se specializací pravěká archeologie.

Grantové projekty

- 1996–1998: člen řešitelského týmu, projekt Ministerstva kultury ČR *Výzkum a evidence archeologických kulturních památek a nálezů v oblasti vodního díla Nové Mlýny, okr. Břeclav* (PK96P03OPP013)
- 2002–2006: řešitel projektu GA AV ČR *Pozdní eneolit na Moravě: soupis pohřebišť KZP na Moravě* (GA AV IAA8001202)
- 2003–2005: řešitel projektu GA ČR *Výšinná osada lidu badenské kultury v Hlinsku u Lipníku nad Bečvou* (GA ČR GA404/03/0758)
- 2007–2011: řešitel projektu GA AV ČR *Pozdní eneolit na Moravě v kontextu pravěkého vývoje střední Evropy* (GA AV IAA800010705).

Regionální projekty AV ČR

- 2018: Regionální projekt AV ČR s Muzeem Komenského v Přerově, p. o., (Olomoucký kraj) – *Rekonstrukce fyzické podoby a životních podmínek obyvatelky opevněné osady z pozdní doby kamenné u Hlinska s využitím přírodních metod*.

Mezinárodní projekty

- 1992–2001: za Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., spolu se Stanislavem Stuchlíkem a Ivem Rakovským řešitelem programu dlouhodobé mezinárodní spolupráce, *Paleometalurgie der Kupferzeit und frühe Bronzezeit Mitteleuropas* (společně s Universität des Saarlandes in Saarbrücken a Univerzitou Karlovou)
- 1993–2002: za Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., řešitelem společného česko-polského projektu v rámci mezinárodní dohody o vědecké spolupráci, *Chipped Stone Industries – Pozdně eneolitická štípaná industrie na Moravě a její vztah k sousedním oblastem* (společně s Polska Akademia Nauk, Kraków)
- 2003–2008: za Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., řešitelem společného česko-polského projektu v rámci mezinárodní dohody o vědecké spolupráci, *Chipped Stone Industries of the Moravian Bell Beaker Culture of the Central European Background* (společně s Polska Akademia Nauk, Kraków)
- od roku 2007: za Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., řešitelem společného česko-polského projektu v rámci mezinárodní dohody o vědecké spolupráci, *Kultura zvoncovitých pohárů ve střední Evropě ve světle*

kamenné štípané industrie (společně s Polska Akademia Nauk, Kraków)

- 2009–2014: za Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., řešitelem společného česko-polského projektu v rámci mezinárodní dohody o vědecké spolupráci, *L'art gravettien de la Moravie du Sud dans son context archéologique* (společně s Polska Akademia Nauk, Kraków)

Přehled nejvýznamnějších výzkumů:

- Ivančice (1980) – Sbor Jednoty bratrské (16. a první čtvrtina 17. století).
- Hulín (1988–1989) – sídliště věteřovské skupiny a hrob kultury se šňůrovou keramikou.

O celoživotní spolupráci archeologa a geologa

Jak se vlastně kolega Šebela dostal k archeologii? Jak znám z jeho vyprávění, první kontakty s archeologií se uskutečnily ve druhé polovině 60. let minulého století, když se jako žák Základní školy ve Střelcích u Brna zúčastnil školního výletu do Kralic, kde si prohlédl i zbytky slavné kralické tvrze. Tam se díky výzkumům dr. Vlasty Fialové z Moravského zemského muzea podařilo prokázat existenci tiskařské dílny, v jejíž blízkosti byl vybudován Památník Bible kralické. Když pak čekali na zpáteční vlak do Brna, dala se s ním do hovoru nějaká paní, ze které se později vyklubala právě dr. Fialová. Rozhovor s ní byl pro něj nesmírně podnětný, neboť v době svého působení v Ivančicích v roce 1980 realizoval záchraný archeologický výzkum v areálu bývalého ivančického bratrského sboru, čímž navázal na její výzkumné aktivity z dřívějších let. Další etapa seznamování s archeologií se odehrála v době gymnaziálních studií, neboť o letních prázdninách pracoval jako brigádník na archeologickém výzkumu v Mikulčicích. Získané zkušenosti a láska k historii ho přivedly k tomu, že se v roce 1972 přihlásil ke studiu historie a archeologie na brněnské univerzitě a byl přijat.

S Lubošem a jeho spolužáky jsem se seznámil až v letech 1974–1975, kdy jsem vedle svého studia geologie navštěvoval navíc některé přednášky z archeologie na FF UJEP (dnešní MU) v Brně. Prakticky všichni z jeho ročníku se později stali v oboru

Obr. 2. Návštěva Krahuletzmuseum v Eggenburgu (Dolní Rakousko) v roce 2009. Zleva J. Kopacz, A. Přichystal a L. Šebela. Fotoarchiv A. Přichystala.

Fig. 2. Visiting the Krahuletzmuseum in Eggenburg (Lower Austria) in 2009. From the left: J. Kopacz, A. Přichystal and L. Šebela. Photo archive of A. Přichystal.

známými osobnostmi: Ivo Rakovský, Jiří Kohoutek, Jana Langová, Kateřina Geislerová. Jarmila Bednaříková přešla na klasickou archeologii, Alena Krejčová pracovala po absolutoriu mimo obor. Tento ročník bohatě potvrdil slova prof. V. Podborského, že brněnská archeologie je prestižní obor a nemůže ji vystudovat jen tak každý.

Luboš už jako student pochopil, jaká množství objektivních dat se skrývají v určení kamenných surovin a zejména jejich provenience. Systematicky jsme proto začali spolupracovat v době jeho interní aspirantury na Archeologickém ústavu ČSAV v Brně, neboť zpracovával kamenné artefakty kultury se šňůrovou keramikou na Moravě a ve Slezsku. Musel jsem obdivovat jeho urputnost, s jakou získával materiály uložené v mnoha moravských a slezských muzeích. Protože výpůjčky desítek kamenných sekeromlatů by byly velmi obtížné, s mikroskopem jsme objížděli jednotlivé instituce. Jeho tatínek nám se svým autem dělal taxikáře a trpělivě čekal mnoho hodin, až náš výzkum skončil, aby nás zase odvezl zpět do Brna. Výsledek ale nepochybně stál za to – vznikl ke svému datu vyčerpávající katalog artefaktů kultury šňůrové keramiky na Moravě a přilehlém Slezsku, který byl publikován ve *Fontes Archaeologiae Moraviae XXIII* a dodnes patří k vyhledávaným dílům (viz níže v Dosavadní bibliografii Lubomíra Šebely: Šebela 1999).

Ještě jako student archeologie se Luboš dostal do Krakova, kde se seznámil s řadou studentů či začínajících archeologů, jako byl Jerzy Kopacz, Piotr Wlodarczak, Pawel Jarosz, Krzysztof Tunia, Krzysztof Sobczyk a Andrzej Pelisiak. Kontakty s nimi narůstaly často v dlouhodobé spolupráce, které vyvrcholily zhruba od roku 2006, kdy jsme byli každoročně zváni na pravidelné semináře profesora Jana Machnika, legendy polské archeologie. Semináře se odehrávaly v nádherném panském sídle z počátku 19. století ve vesnici Igołomia severně od Krakova. Budova tohoto paláce, v podstatě malého zámku v neoklasicistním stylu, je obklopená rozsáhlým parkem a v současnosti patří Institutu etnologie a archeologie Polské akademie věd. Na neobyčejně plodné neformální diskuse zaměřené na neolit až časnou dobu bronzovou se sjížděli archeologové z celého Polska a my jsme do nich přispívali poznatky z českých zemí. Časově byly semináře velmi specifické, začínalo se pozdě odpoledne, až se pan profesor prospal po obědě, aby pak běžně trvaly až do půlnoci. Po ukončení semináře jsme pak byli další den s Lubošem pravidelně zváni do bytu profesora Machnika v Krakově na oběd a přátelské posezení. Tak mezi nimi vzniklo skutečně velké přátelství, které trvá dodnes, neboť pokud se nemohou navštívit osobně, tak si alespoň pravidelně telefonují.

Obr. 3. Lubomír Šebela, Jaroslav Bartík a jejich tým na „dokopné“ po výzkumu na Stránské skále v roce 2016. Fotoarchiv J. Bartíka.

Fig. 3. Lubomír Šebela, Jaroslav Bartík and their team after the last day of excavation at the Stránská skála site in 2016. Photo archive of J. Bartík.

Spolupráci s polským archeologem J. Kopaczem a geologem A. Přichystalem (obr. 2) pak Luboš Šebela zúročil jako žádný jiný český archeolog vydáním čtyř polsko-českých monografií. Souviselo to nepochybně s materiální podporou nejen mateřské organizace, to jest Archeologického ústavu AV ČR v Brně, ale i Polské akademie umění reprezentované právě profesorem Machnikem. První kniha vyšla v polštině a byla zaměřena na štipanou industrii starší doby bronzové na Moravě (Kopacz, Šebela 2006), následovalo zpracování kamenné štipané industrie kultury zvoncovitých pohárů na Moravě (Kopacz et al. 2009), štipaná industrie mladšího eneolitu na Moravě a v českém Slezsku (Kopacz et al. 2014). Vyvrcholením bylo řešení společného polsko-českého projektu zaměřeného na rohovce Stránské skály a podporovaného grantem od Polské akademie umění, do něhož se zapojili další čeští i polští kolegové a o němž se zmiňuje níže J. Bartík. Řešení projektů a vydání knih bylo doprovázeno někdy komplikovaným cestováním do Krakova a později do Rzeszowa, prezentacemi před různými komisemi a samozřejmě mnoha zážitky.

V trojici J. Kopacz, A. Přichystal a L. Šebela jsme se vícekrát zapojili do rozsáhlého evropského programu cíleného na studium a rozšíření kultury zvoncovitých pohárů v Evropě, když jsme o moravských zvoncovitých pohárech a štipané industrii přednášeli na celoevropských konferencích, tzv. „Beaker Days“ (Poznaň 2002, Florencie 2008, Budapešť 2009, Edinburgh 2010, Poio – Santiago de Compostela 2011, Bratislava – Vídeň 2014).

Z moravských eneolitických lokalit, na které se L. Šebela soustředil, je potřeba zmínit po mnoha stránkách unikátní výšinné hradisko Hlinsko u Lipníka nad Bečvou. To po dlouhou dobu zkoumal J. Pavelčík, ale už neměl sílu na jeho souhrnné zpracování a některé jeho představy neodpovídaly současnému stavu poznání. Monografické zpracování provedl tým specialistů pod vedením L. Šebely, byla to akce velmi náročná a citlivá zároveň, neboť J. Pavelčík byl rovněž členem autorského kolektivu.

Rád bych také zdůraznil příspěvky kolegy Šebely do mnoha monografií týkajících se dějin obcí a měst. Začít musím u jeho domovských Moravan (Přichystal, Šebela 1989), kde byl vedoucím autorského kolektivu, dále to byly kapitoly o neživé přírodě a pravěkém osídlení, které jsme spolu napsali pro obec Otmarov (Šebela 2003a) a město Polná ještě dohromady s A. Francem (Přichystal et al. 1992). Luboš je autorem kapitol o pravěkém a raně historickém osídlení Blučiny (Šebela 1994b; 1994c), s kronikářem J. Střechou sepsali dějiny Popůvek (Střecha, Šebela 1999), podílel se na kapitole o pravěkém a raně historickém osídlení Ivančic (Šebela 2002a), je autorem kapitoly o pravěkém osídlení Jinačovic (Šebela 2009), tuto kapitolu připravil také pro Ratíškovice (Šebela 2010a), rovněž pro město Hulín (Šebela 2014) a jeho příměstské části Záhlinice a Chrástany (Šebela 2016b), dále pak pro Žalkovice (Šebela 2019) a město Morkovice-Slížany (Šebela 2022b). V tisku jsou dějiny města Židlochovice (Šebela et al. 2023), kde je kapitola týkající se pravěkého a středověkého osídlení regionu, kterou napsal L. Šebela společně s T. Zemanem a M. Dejmallem.

To vše doplňuje množství publikací a zpráv, které dotvářejí jeho bibliografii. Oblíbené archeologii doslova zasvětil svůj život a charakteristické povahové rysy oslavence lze shrnout slovy pracovitost a vytrvalost. On osobně si velmi cení, že při přebírání habilitačního dekretu v roce 2016 na Univerzitě v Rzeszowě zdejší rektor v úvodním slově velmi kladně hodnotil právě jeho zásluhy o regionální archeologii.

(AP)

O spolupráci dvou archeologů různých generací

S Lubošem jsem se seznámil na jaře 2011, když sháněl dobrovolníky z řad studentů archeologie na menší záchranný výzkum orbou narušeného objektu na Stránské skále. Tehdy, když mě

Obr. 4. Lubomír Šebela při diskusi v rámci odborné komise svolané u příležitosti výzkumu objektu kultury zvoncovitých pohárů v poloze Stránská skála IV v roce 2016. Fotoarchív J. Bartíka.

Fig. 4. Lubomír Šebela during a discussion of the archaeological commission convened on the occasion of the excavation of the Bell Beaker feature at the Stránská skála IV site in 2016. Photo archive of J. Bartík.

Petr Škrdla před budovou Archeologického ústavu na Královopolské představoval a já s nadšením na nabídku kývnul, jsem ještě netušil, že výzkum této nesmírně zajímavé lokality se mi stane po mnoho dalších let osudným. Výzkumu se nás tenkrát zúčastnilo šest a dodnes si vybavuji naše nadšení, když nás poté Luboš za odměnu pozval na bohaté pohoštění do jeho oblíbeného bufetu. Jeho pohostinnost a empatická snaha o prokázání vděčnosti lidem, kteří mu pomáhali v terénu, se později prokázala ještě mnohokrát, když neoblohmně zaplatil úhradu za celý stůl (obr. 3). Vybavuji si i vzpomínku na první rozhovor, který začal slovy „Odkud jsi?“ a po mé odpovědi „z Jemnice“ jsem se dostal opět ke slovu až za dalších deset minut, které vyplnil poutavý příběh o polozapomenutém nálezů silicitové sekery z Police u Jemnice.

Díky mým častým návštěvám Archeologického ústavu jsem se dostával Lubošovi postupně tak nějak do povědomí, až nakonec v roce 2015 přišla nabídka účastnit se mezinárodního polsko-českého projektu, který připravoval se svými dlouholetými spolupracovníky J. Kopaczem, A. Přichystalem a P. Škrdlou. Mezi lety 2016–2019 se pak projekt „*The End of the Stone Age on the Stránská skála Hill in Brno – Lithic Chipped Production or Optimization?*“ opravdu uskutečnil. Byla to léta, kdy se naše setkání výrazně zintenzivněla a přinesla mi spoustu krásných vzpomínek a veselých historek, jak z výzkumu na Stránské skále (obr. 4), tak ze zahraničních cest do Polska, kam jsme pravidelně jezdili prezentovat průběžné výsledky projektu. Díky řadě nabytých

zkušeností a mnoha novým kontaktům mi tak Luboš a jeho nejbližší spolupracovníci svým způsobem otevřeli dveře do vědeckého světa. S Lubošem nás pak pojí dohromady i řada publikačních výstupů, a to jak článků a kapitol v monografiích věnovaných problematice exploatace a využívání rohovců typu Stránská skála, tak i několik menších statí, jež jsme po mém nástupu do Slovákého muzea, p. o., věnovali některým eneolitickým nálezům z Uherskohradištska. Byli to právě Luboš, Petr Škrdla a Antonín Přichystal, kteří ve mně skrze desítky podnětných diskuzí při dlouhých cestách z Polska, udržovali nadšení pro výzkum kamenných industrií a všeobecně staršího pravěku, které místy narušovaly některé poutavé chronologicky mladší objevy ze záchranných výzkumů. Zcela jistě pak nejsem jediný, koho Luboš fascinoval svoji erudicí a obrovským přehledem zejména středo-evropského eneolitu a starší doby bronzové a koho motivoval či jinak inspiroval ve vlastním výzkumu.

Některé řádky mohou možná vyznít, že jsem se poněkud odklonil od jubilantových vědeckých úspěchů a více řešil své pocity a vzpomínky. Pevně ale věřím, že Luboš prohlédne můj záměr, mu touto volnější formou za všechno poděkovat a vykreslit ho jako obdivuhodného badatele, disponujícího vždy vlastním názorem, ale také jako vždy laskavého a přívětivého člověka, ochotného kdykoliv podat pomocnou ruku spolu s jeho oblíbenými slovy „Ale beze všeho!“.

(JB)

Milý Luboš, gratulujeme ti k Tvému životnímu jubileu a od srdce přejeme pevné zdraví, pohodu a dostatek sil ke splnění Tvých dosud neuskutečněných snů a také ke zdárnému dokončení rozpracovaných projektů.

Summary Lubomír Šebela turns 70

The long-time researcher of the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences in Brno and specialist in the Eneolithic and the Early Bronze Age, Dr. hab. PhDr. Lubomír Šebela, CSc., celebrated his 70th birthday this year. He was born on 20th February 1953 in Brno but spent his childhood in Popůvky u Brna. As a 16-year-old, he moved with his parents to Moravany, which became their home for many years and where he still lives. With this article, we would like to recall Lubomír's successful scientific career in the form of memories of two friends from two different generations.

Jaroslav Bartík, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Antonín Přichystal, Ústav geologických věd, Přírodovědecká fakulta MU

Dosavadní bibliografie Lubomíra Šebely

Monografie

1985

Ondráček, J., Šebela, L. 1985: *Pohřebiště nitranské skupiny v Holešově*. Studie Muzea Kroměřížska '85. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska v Kroměříži.

Šebela, L., Vaněk, J. 1985: *Hromadný nález ze studny v areálu bývalého bratrského sboru v Ivančicích (přelom 16. a 17. století)*. Ivančice: Okresní muzeum Brno-venkov se sídlem v Ivančicích.

1999

Střecha, J., Šebela, L. 1999: *650 let obce Popůvky. 1349–1999*. Popůvky: Obecní úřad Popůvky.

Šebela, L. 1999: *The Corded Ware culture in Moravia and in the adjacent part of Silesia (Catalogue)*. Fontes Archaeologie Moraviae XXIII.

Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/The_Corded_Ware_Culture_in_Moravia.pdf.

2006

Kopacz, J., Šebela, L. 2006: *Kultura unietycka i grupa wietrzowska na Morawach na podstawie materiałów krzemieniarskich*. Kraków, Brno: Polska Akademia Umiejętności.

2007

Šebela, L. a kol. 2007: *Hlínsko. Výšinná osada lidu badenské kultury*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 32. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/2020/11/Hlinsko_2007.pdf.

2009

Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L., Matějčková, A. 2009: *Lithic Chipped Industry of the Bell Beaker Culture in Moravia and its East-Central European Context*. Brno, Kraków: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., Polska Akademia Umjętności.

2014

Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2014: *Lithic Chipped Industry of the young Eneolithic in Moravia and Czech Silesia*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 46. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

2019

Baniowska-Kopacz, E., Bartík, J., Kopacz, J., Kulbieda, D., Lityńska-Zajac, M., Nývltová Fišáková, M., Přichystal, A., Rauba-Bukowska, A., Šebela, L., Škrdla, P., Wolski, D. 2019: *The end of the Stone age on the Stránská skála Hill in Brno – lithic production or “optimization”?* Collectio Archaeologica Ressoiviensis XLI. Rzeszów, Brno: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

2020

Šebela, L., Přichystal, A. 2020: *Silicite Axes in Moravia, Czech Silesia and Bohemia*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 65. Brno: Czech Academy of Sciences, Institutes of Archaeology, Brno.

Studie, články, zprávy**1973**

Šebela, L., Koštuřík, P. 1973: Archeologické nálezy z Moravan (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 1972, 101, 182. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_17_1972.pdf.

1976

Šebela, L. 1976: Starší šňůrová keramika na Moravě. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 20–21, 1975–1976, 219–229. Dostupné také z: <https://digilib.phil.muni.cz/cs/handle/11222.digilib/108849>.

Weber, Z., Šebela, L. 1976: Některé fyzikální parametry neolitické keramiky. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 20–21, 1975–1976, 249–255. Dostupné také z: <https://digilib.phil.muni.cz/cs/node/10634>.

1978

Šebela, L. 1978: Kostrový šňůrový hrob z Kyjova-Nětčic (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 1976, 24–25, obr. 16. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_21_1976.pdf.

1979

Šebela, L. 1979: Příspěvek k poznání šňůrové kultury na Kroměřížsku. *Studie Muzea Kroměřížska*, '79, 43–58.

1981

Šebela, L. 1981a: Die mährische Schnurkeramik und die Frühbronzezeit. *Slovenská archeológia* XXIV(1), 181–187. Dostupné také z: http://www.cevnad.sav.sk/aktivita_1_1/slovenska_archeologia_1981_1.pdf.

Šebela, L. 1981b: Ein Forschungsüberblick zur mährischen Schnurkeramik. *Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte* 64, 177–188. DOI: 10.11588/jsmv.1981.1.83818. Dostupné také z: <https://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/jsmv/article/view/83818>.

1982

Šebela, L., Vaněk, J. 1982: Předběžná zpráva o záchranném archeologickém výzkumu v areálu bývalého bratrstvého sboru v Ivančicích. *Vlastivědný věstník moravský* XXXIV(2), 201–206.

1983

Šebela, L. 1983a: Hrob kultury se šňůrovou keramikou z Vyškova (okr. Vyškov). *Přehled výzkumů* 1981, 24–25, obr. 18:5–7. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_26_1981.pdf.

Šebela, L. 1983b: Hrob kultury zvoncovitých pohárů ze Želešic. *Přehled výzkumů* 1981, 28–29. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_26_1981.pdf.

Šebela, L. 1983c: Hrob nitranské skupiny z Drahlova (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 1981, 30–31. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_26_1981.pdf.

Šebela, L. 1983d: Prähistorische Funde aus Želešice. *Přehled výzkumů* 1981, 17. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_26_1981.pdf.

Šebela, L., Přichystal, A. 1983: Eneolitický sekeromlat z Brna-Lišně (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 1981, 32. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_26_1981.pdf.

1984

Šebela, L. 1984: Sekeromlat se žlábkem z Brna-Komárova (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 1982, 27–28, tab. 5: 1. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_27_1982.pdf.

Šebela, L., Koštuřík, P., Kovárník, J. 1984: Streitaxt des Types A aus Radkovice bei Hrotovice (Bez. Třebíč). *Přehled výzkumů* 1982, 22, tab. 5: 3. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_27_1982.pdf.

Šebela, L., Přichystal, A. 1984: Nález broušené industrie z Bílovce (okr. Nový Jičín). *Přehled výzkumů* 1982, 18, obr. 5: 1. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_27_1982.pdf.

Šebela, L., Svoboda, J., Přichystal, A. 1984: Neolitické nálezy z Horákova (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 1982, 16–17, obr. 5: 2, 3. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_27_1982.pdf.

Šebela, L., Šiller, S. 1984: Fasetovaný sekeromlat z Blučiny (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 1982, 23, tab. 5: 2. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_27_1982.pdf.

1985

Šebela, L. 1985a: Fund von Schliiffindustrie in Prosenice (Bez. Přerov). *Přehled výzkumů* 1983, 27, obr. 20: 1. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_28_1983.pdf.

Šebela, L. 1985b: Nález ze střední doby hradištní z Prostějova (okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 1983, 49. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_28_1983.pdf.

1987

Šebela, L. 1987: *Postavení kultury se šňůrovou keramikou v moravském eneolitu a její vztah k vývoji v Karpatské kotlině*. Autoreferát disertace k získání vědecké hodnosti kandidáta historických věd. Brno. Uloženo: knihovna Archeologického ústavu AV ČR, Brno.

1988

Šebela, L. 1988: Die Ergebnisse der archäologischen Feststellungsgrabung in Hulín (Bez. Kroměříž). *Přehled výzkumů* 1988, 73–74. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_33_1988.pdf.

Šebela, L., Chochol, J. 1988: Späteneolithisches Grab aus Bratčice (Bezirk: Brno-venkov). *Antropologie. International Journal of Human Diversity and Evolution* XXVI(2), 155–157.

Šebela, L., Kundera, L., Dočkalová, M. 1988: Ein Grab der Kultur mit Schnurkeramik in Brno-Chrlice (Bezirk: Brno-město). *Antropologie. International Journal of Human Diversity and Evolution* XXVI(2), 153–155.

1989

Přichystal, A., Šebela, L. 1989: Geologické a přírodní poměry. Vývoj pravěkého a raně historického osídlení ve světle archeologických pramenů. In: L. Šebela a kol.: *Moravany 1289–1989*. Moravany: JZD Bobrava Moravany, MNV Moravany, SZP Rajhradice, 7–14.

Šebela, L. 1989: Nález sekeromlatu typu Halfing-Linz na Moravě. *Archeologické rozhledy* XLI(2), 193–196. Dostupné také z: <https://lurl.cz/IryK7>.

1990

Stuchlíková, J., Šebela, L. 1990: Rettungsgrabung in Kobylí (Bez. Břeclav). *Přehled výzkumů* 1987, 95. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_32_1987.pdf.

- Šebela, L. 1990a:** Grabkeramikfund der Glockenebecherkultur aus Kobylí (Bez. Břeclav). *Přehled výzkumů* 1987, 30, obr. 13: 3. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_32_1987.pdf.
- Šebela, L. 1990b:** Postavení kultury se šňůrovou keramikou v moravském eneolitu a její vztah k vývoji v Karpatské kotlině. Autoreferát kandidátské disertace. *Přehled výzkumů* 1987, 116–121. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_32_1987.pdf.
- Šebela, L., Dočkalová, M. 1990:** Hrob se šňůrovou keramikou z Hulína. In: V. Nekuda (ed.) et al.: *Pravěké a slovanské osídlení Moravy. Sborník k osmdesátým narozeninám akademika Josefa Poulíka*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Archeologický ústav ČSAV, 90–98.
- Šebela, L., Dvořák, P., Langová, J. 1990:** Burial Rite in the Late Eneolithic Moravia. *Anthropologie. International Journal of Human Diversity and Evolution* XXVIII(2–3), 129–135. Dostupné také z: http://puvodni.mzm.cz/Anthropologie/downloads/articles/1990/Sebela_1990_p129-135.pdf.
- Šebela, L., Peška, J., Janák, V., Grepl, E. 1990:** K otázce sídliště epišňůrového kulturního komplexu na východní Moravě. *Archaeologia Juvenis* I, 11–27.
- Šebela, L., Vojtková, L., Vojtek, J. 1990:** Intestinal Parasites in Man of the Old Bronze Age. *Anthropologie. International Journal of Human Diversity and Evolution* XXVIII(1), 105–108.
- 1991**
- Rakovský, I., Šebela, L. 1991:** Hroby se šňůrovou keramikou v Pavlově. *Archeologické rozhledy* XLIII(2), 206–220. Dostupné také z: <https://lurl.cz/7ryrt>.
- Šebela, L. 1991a:** Archeologie a parazitologie. *Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV* 27, 73–79. Dostupné také z: http://www.cevnad.sav.sk/aktivita_1_1/SZ_27.pdf.
- Šebela, L. 1991b:** Die Chronologie der Schnurkeramik in Mähren. In: Ch. Strahm (Hrsg.): *Die kontinentaleuropäischen Gruppen der Kultur mit Schnurkeramik. Praha-Štířín* 1.–6. 10. 1990. *Internationales Symposium. Die Chronologie der regionalen Gruppen. Zusammenfassungen*. Freiburg i. Br.: Institut für Ur- und Frühgeschichte der Universität Freiburg, 23–28.
- 1992**
- Dvořák, P., Šebela, L. 1992:** Beziehungen zwischen Schnurkeramik und Glockenebecherkultur in Mähren. *Praehistorica* XIX, 99–107.
- Kopacz, J., Šebela, L. 1992a:** Analyse der Spaltindustrie und ihr Beitrag zur chronologischen Gliederung der mährischen Schnurkeramik. *Praehistorica* XIX, 109–116.
- Kopacz, J., Šebela, L. 1992b:** Chipped Stone Industries of the Moravian Corded Ware Culture. *Przegląd Archeologiczny* 39, 67–85.
- Peška, J., Šebela, L. 1992:** Funde der Chlopice-Veselé in Mähren und ihre Stellung in der Endphase des Spätäneolithikum. *Praehistorica* XIX, 131–142.
- Pruďká, A., Šebela, L., Šmíd, M. 1992:** Finds of storied vessels in Corded Ware culture in Moravia. In: M. Buchvaldek, Ch. Strahm (eds.): *Die kontinentaleuropäischen Gruppen der Kultur mit Schnurkeramik = Skupiny kultury se šňůrovou keramikou na evropském kontinentu. Schnurkeramik-Symposium 1990*. *Praehistorica* 19. Praha: Karolinum, 127–130.
- Přichystal, A., Šebela, L. 1992:** Lithic Raw Materials Used by the People with Corded Ware in Moravia and the adjoining Part of Upper Silesia, Conference Lithic Raw Materials in Prehistoric Time and in the Middle Ages of Czechoslovakia. *Scripta Geology* 22, 29–39.
- Přichystal, A., Šebela, L., Franc, A. 1992:** Geologická charakteristika, přírodní poměry a nástin osídlení ve světle archeologie. In: J. Čejka a kol.: *Polná 1242–1992*. Polná: Městský úřad v Polně, 9–26.
- 1993**
- Šebela, L. 1993a:** Hrobový nález sekeromlatu protoúnětické kultury z Velkých Bílovic (Morava). *Přehled výzkumů* 1990, 31–37. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_35_1990.pdf.
- Šebela, L. 1993b:** Lid se šňůrovou keramikou. In: V. Podborský a kol.: *Pravěké dějiny Moravy*. Vlastivěda moravská, Země a lid. Nová řada 3. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 204–218.
- Šebela, L. 1993c:** Sekeromlat typu A z Jičíněvsí, okres Jičín. *Přehled výzkumů* 1991, 126–127. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_36_1991.pdf.
- Šebela, L. 1993d:** Weitere Grabungssaison in Hulín (Bez. Kroměříž). *Přehled výzkumů* 1989, 47, obr. 12: 1–11. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_34_1989.pdf.
- Šebela, L., Galuška, L. 1993:** Fund von geschliffener Industrie aus Ostrožská Nová Ves (Bez. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 1989, 38. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_34_1989.pdf.
- 1994**
- Kazdová, E., Šebela, L. 1994:** Soubor vypíchané keramiky z polohy „Spodní Kolberky“ u Blučiny. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E* 39, 9–29. Dostupné také z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/109578>.
- Košťuřík, P., Šebela, L. 1994:** Eneolitická sídliště v Dolních Věstonicích (okr. Břeclav). *Pravěk. Nová řada* 2, 1992, 183–204.
- Šebela, L. 1994a:** Přírodní podmínky. Klimatické podmínky. In: J. Břečka a kol.: *Dějiny Blučiny*. Blučina: Obecní úřad v Blučině, 13.
- Šebela, L. 1994b:** Vývoj pravěkého a raněhistorického osídlení. Dějiny archeologického bádání. In: J. Břečka a kol.: *Dějiny Blučiny*. Blučina: Obecní úřad v Blučině, 14–18.
- Šebela, L. 1994c:** Vývoj pravěkého a raněhistorického osídlení. Doba kamenná. In: J. Břečka a kol.: *Dějiny Blučiny*. Blučina: Obecní úřad v Blučině, 18–23.
- 1995**
- Valoch, K., Šebela, L. 1995:** Eneolitické výšinné sídliště v Brně – Maloměřicích. *Časopis Moravského zemského muzea. Vědy přírodní* LXXX(1–2) 1995, 45–77.
- 1996**
- Šebela, L., Dočkalová, M. 1996:** Das Ur- und Frühgeschichtliche Gräberfeld in Otnice (Bez. Vyškov) und einige Probleme des Spätäneolithikums in Mähren. *Přehled výzkumů* 1992, 21–35. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_37_1992.pdf.
- 1997**
- Kazdová, E., Šebela, L. 1997:** Besiedlung des Gebietes von Blučina (Kr. Brno-venkov) durch Träger der Schtichbandkeramik. *Přehled výzkumů* 1993–1994, 45–75. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/03_pv_38_1993-1994_kazdova_et_al..pdf.
- Šebela, L. 1997a:** Siliceous Daggers in Moravia and Problem of Their Origin. In: R. Schild, Z. Sulgostowska (eds.): *Man and Flint. Proceedings of the VIIth International Flint Symposium Warszawa – Ostrowiec Świętokrzyski*. Warszawa: Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences, 319–323.
- Šebela, L. 1997b:** Zur Problematik und chronologischen Stellung des A – Horizontes der mährischen Schnurkeramik. In: P. Siemen (ed.): *Early Corded Ware culture : the A-Horizon - fiction or fact? International symposium in Jutland, 2nd - 7th May 1994*. Arkaeologiske rapporter 2. Esbjerg: Esbjerg Museum, 185–198.
- Šebela, L., Dočkalová, M. 1997:** Dubňany (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 1993–1994, 129–132. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_38_1993-1994.pdf.
- Škrdla, P., Šebela, L. 1997:** Pozdně eneolitické složené dýky na Moravě. *Přehled výzkumů* 1993–1994, 77–86. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_38_1993-1994.pdf.

1998

Bertemes, F., Šebela, L. 1998: Quelques aspects de la métallurgie du chalcolithique récent et le début de l'âge du bronze ancien en Autriche, Bohême et Moravie. In: C. Mordant, M. Pernot, V. Rychner (eds.): *L'Atelier du bronzier en Europe du XXe au VIIIe siècle avant notre ère. Actes du colloque international "Bronze, '96" Neuchâtel et Dijon. Tome 2. Du minerai au métal, di métal à l'objet.* Documents préhistoriques 10,2. Paris: Éditions du Comité des travaux historiques et scientifiques, 227–238.

Kopacz, J., Šebela, L. 1998: Chipped Stone Material of the Moravian Proto-Únětice Culture. *Przegląd Archeologiczny* 46, 35–57.

Šebela, L. 1998: Äneolithische und altbronzezeitliche Silexdolche in Mähren. *Saarbrücker Studien und Materialien zur Altertumskunde* 6/7, 1997–1998, 199–226.

Šebela, L., Langová, J., Hložek, M. 1998: Ein ehemaliger Keramikfund aus Altäneolithikum in Mähren. *Pravěk. Nová řada* 7, 1997, 197–206.

1999

Šebela, L. 1999: Die Entwicklung der äneolithischen Besiedlung am Nordhang der Pollauer Berge. In: I. Kuzma (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 1998. Zborník referátov zo 17. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska. Dúdince* 22.–24. 9. 1998. Materialia Archaeologica Slovaca. Communicationes. Tomus II. Nitra: Archeologický ústav SAV, 223–240.

Šebela, L., Kubala, M. 1999: Velká Bíteš (okr. Žďár nad Sázavou). *Přehled výzkumů* 39, 307. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/03_pv_39-1995-1996_eneolit.pdf.

Škrdla, P., Šebela, L. 1999a: A Flint Tool from Násedlovice: the Problem of its Dating. *Archeologické rozhledy* LI(4), 876–879. Dostupné také z: <https://lurl.cz/PryrJ>.

Škrdla, P., Šebela, L. 1999b: Mokrý (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 39, 281–285. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/02_pv_39-1995-1996_neolit.pdf.

2000

Jelínková, D., Šebela, L. 2000: Brod nad Dyjí (okr. Břeclav). *Přehled výzkumů* 41, 109. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/03_pv_41_1999_eneolit.pdf.

Kazdová, E., Šebela, L. 2000: Eneolitické osídlení Hradiska u Brna-Bosonoh (okr. Brno-město). *Pravěk. Nová řada* 9, 1999, 181–196.

Kopacz, J., Šebela, L. 2000: Moravia at the Turn of Stone and Bronze Age in the Light of Stone Material. In: J. Kadrow (ed.): *A Turbiny of Agens. Im Wandel der Zeiten. Jubilee Book Dedicated to Profesor Jan Machnik on His 70th Anniversary.* Kraków: Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences Cracow Branch, 313–335.

Kupčíková, K., Šebela, L. 2000: Ježkovice (okr. Vyškov). *Přehled výzkumů* 41, 111. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/03_pv_41_1999_eneolit.pdf.

Stuchlík, L., Šebela, L. 2000: Dolní Věstonice (okr. Břeclav). *Přehled výzkumů* 41, 96. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/02_pv_41_1999_neolit.pdf.

2001

Chleborád, M., Chleborád, R., Tlustá, S., Šebela, L. 2001: Chleborádovy archeologické výkopy a nálezy. *Přehled výzkumů* 42, 13–24. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/01_pv_42_2000_chleborad_et_al.pdf.

Kopacz, J., Šebela, L. 2001: Morawy na przelomie epok kamienia i brązu w świetle materiałóv kamiennych. *Pravěk. Nová řada* 10, 2000, 261–285.

Šebela, L. 2001: Nález zoomorfní plastiky z jeskyně Pekárna, k. ú. Mokrý (okr. Brno-venkov). In: M. Čížmář (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník referátů z 18. pracovního zasedání badatelů pro výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska: Mostkovic* 14.–17. září 1999. *Pravěk. Supplementum* 8. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno, 190–196.

2002

Dočkalová, M., Šebela, L. 2002: Žárový hrob badenské kultury ze Šakvic. In: S. Stuchlík (ed.): *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 20. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, 475–480. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/2020/11/Oblast_vodni_dilo_Nove_Mlyny.pdf.

Jelínková, D., Šebela, L. 2002a: Brod nad Dyjí (okr. Břeclav). *Přehled výzkumů* 43, 154–155. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/02_pv_43_2001_neolit.pdf.

Jelínková, D., Šebela, L. 2002b: Brod nad Dyjí (okr. Břeclav). *Přehled výzkumů* 43, 193. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/04_pv_43_2001_doba_bronzova.pdf.

Jelínková, D., Šebela, L. 2002c: Brod nad Dyjí (okr. Břeclav). *Přehled výzkumů* 43, 235. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/06_pv_43_2001_doba_rimska_a_stehovani_narodu.pdf.

Jelínková, D., Šebela, L. 2002d: Příspěvek k poznání staroeneolitického osídlení Drnholce u Mušova. In: S. Stuchlík (ed.): *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 20. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, 467–474. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/2020/11/Oblast_vodni_dilo_Nove_Mlyny.pdf.

Šebela, L. 2002a: Dějiny archeologického bádání. Kritika pramenů a soupis archeologických nalezišť. Doba kamenná. In: J. Čejka a kol.: *Ivančice. Dějiny města.* Ivančice: Město Ivančice, 15–24, 24–26, 27–37, 56–66, 669–671.

Šebela, L. 2002b: Eneolitický objekt z Brodu nad Dyjí. In: S. Stuchlík (ed.): *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 20. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, 481–485. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/2020/11/Oblast_vodni_dilo_Nove_Mlyny.pdf.

Šebela, L. 2002c: Soupis nalezišť z eneolitu. In: S. Stuchlík (ed.): *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 20. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, 135–147. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/2020/11/Oblast_vodni_dilo_Nove_Mlyny.pdf.

Šebela, L. 2002d: Soupis nalezišť z neolitu. In: S. Stuchlík (ed.): *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 20. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, 93–112. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/2020/11/Oblast_vodni_dilo_Nove_Mlyny.pdf.

Šebela, L. 2002e: Vývoj eneolitického osídlení pod Pavlovskými vrchy. In: S. Stuchlík (ed.): *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 20. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, 113–133. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/2020/11/Oblast_vodni_dilo_Nove_Mlyny.pdf.

Šebela, L. 2002f: Vývoj neolitického osídlení pod Pavlovskými vrchy. In: S. Stuchlík (ed.): *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 20. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, 73–91. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/2020/11/Oblast_vodni_dilo_Nove_Mlyny.pdf.

Šebela, L., Škrdla, P., Hložek, M. 2002: Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 43, 161–162. Dostupné také z: https://arub.cz/wp-content/uploads/02_pv_43_2001_neolit.pdf.

Šebela, L., Vaškových, M., Makowicz-Polishot, D. 2002: Příspěvek k poznání staroeneolitického osídlení Nechvalína, okr. Hodonín. In: I. Cheben, I. Kuzma (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2001. Zborník referátov z 20. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska. Liptavská Sielnica* 9. – 12. 10. 2001. Materialia Archaeologica Slovaca. Communicationes. Tomus IV. Nitra: Archeologický ústav SAV, 363–374.

2003

Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L., Škrdla, P. 2003: Contribution to the Question of Chipped Stone Industry of the Moravian Bell Beaker Culture. In: J. Czebreszuk, M. Szmyt (eds.): *The Northeast Frontier of Bell Beakers. Proceedings of the Symposium held at the Adam Mickiewicz University, Poznań (Poland), May 26–29 2002*. BAR International Series 1155. Oxford: Archaeopress, 215–230.

Přichystal, A., Šebela, L. 2003: Silicovitové sekery středopolské proveniencí. In: V. Hašek, R. Nekuda, J. Unger (eds.): *Ve službách archeologie IV. Sborník k 75. narozeninám Prof. PhDr. Vladimíra Nekudy, DrSc.* Brno, Nitra: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodril Brno, Archeologický ústav SAV, 152–164.

Šebela, L. 2003a: Otázka pravěkého a časně historického osídlení Otmarova. In: P. Kocman a kol.: *Otmarov. 220 let od založení obce*. Otmarov: Spolek pro obnovu venkova Cezava, 11–14.

Šebela, L. 2003b: Pravěké osídlení Ostopovic. *Ostopovický zpravodaj* 12, 3–4.

Šebela, L., Škrdla, P. 2003: A Cemetery of the Bell Beaker Culture in Marefy and its Contribution to the Chipped Stone Industry of the Moravian Late Eneolithic Period. In: J. Czebreszuk, M. Szmyt (eds.): *The Northeast Frontier of Bell Beakers. Proceedings of the Symposium held at the Adam Mickiewicz University, Poznań (Poland), May 26–29 2002*. BAR International Series 1155. Oxford: Archaeopress, 231–247.

Škrdla, P., Šebela, L. 2003: Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 44, 217–218. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_44_2002.pdf.

Škrdla, P., Šebela, L., Nejman, L. 2003: Mistřice (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 44, 227–228. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_44_2002.pdf.

Škrdla, P., Šebela, L., Přichystal, A. 2003: Boršice u Buchlovic (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 44, 217. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_44_2002.pdf.

2004

Chleborád, M., Chleborád, R., Tlustá, S., Šebela, L. 2004: „Římské“ sídliště u Vícemilic. *Přehled výzkumů* 45, 29–32. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV45_studie_3.pdf.

Přichystal, A., Šebela, L. 2004: Silicite Axes of Central Poland Provenience in Moravia. *Acta Archaeologica Carpathica* XXXIX, 5–23.

Přichystal, A., Šebela, L., Kopacz, J. 2004: Starší doba bronzová na Moravě ve světle štípané industrie. In: V. Hašek, R. Nekuda, M. Ruttkay (eds.): *Ve službách archeologie V. Sborník k sedmdesátinám RNDr. Emanuela Opravila, CSc.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodril Brno, Archeologický ústav SAV, 125–132.

Stuchlík, S., Šebela, L. 2004: Brno (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 45, 155. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_45_2003_doba_bronzova.pdf.

Šebela, L., Kuča, M. 2004: Objekt 3/1996 z Mokré u Brna (okr. Brno-venkov) a jeho přínos k datování závěru I. stupně kultury s MMK. In: M. Lutovský (ed.): *Otázky neolitu a neolitu 2003. Sborník referátů z 22. pracovního setkání badatelů zaměřených na výzkum neolitu a eneolitu*. Praha: Ústav archeologické památkové péče středních Čech, 271–285.

2005

Foltýnová, R., Přichystal, A., Šebela, L. 2005: Zapomenuté hrobové nálezy kultury zvoncovitých pohárů v Rousínově z hlediska petrografie. In: V. Hašek, R. Nekuda, M. Ruttkay (eds.): *Ve službách archeologie VI. Sborník věnovaný 70. narozeninám PhDr. Dariny Bíalekové, CSc., 60. narozeninám Prof. PhDr. Josefa Ungera, CSc.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodril Brno, Archeologický ústav SAV, 167–172.

2006

Kopacz, J., Matějka, F., Matějková, J., Přichystal, A., Škrdla, P., Šebela, L. 2006: Chipped Stone Industry of the Moravian Early Bronze Age – Typological Consideration. *Acta archaeologica Opaviensia* 2, 95–117.

Šebela, L. 2006: Vliv Karpatské kotliny na pohřební ritus populací moravského pozdního eneolitu. *Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV* 39, 135–143. Dostupné také z: http://www.cevnad.sav.sk/aktivita_1_1/SZ_39.pdf.

2007

Gadas, P., Přichystal, A., Šebela, L. 2007: Klenovice na Hané (okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 48, 362–363. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_48_2006_eneolit.pdf.

Kopacz, J., Přichystal, L., Šebela, L. 2007: From Studies on Chipped Stone Industrie of the Bell Beaker Culture – Bořitov, Blansko District. *Pravěk. Nová řada* 15, 2005, 59–81.

Přichystal, A., Šebela, L. 2007: Surovinová základna kamenné štípané industrie nositelů kultury zvoncovitých pohárů ve východní části střední Evropy. *Ve službách archeologie* 2007(1), 188–198.

Šebela, L., Přichystal, A. 2007: Nález silicovitové sekery z Veselicka na Přerovsku. *Archeologické rozhledy* LIX(3), 578–580. Dostupné také z: <https://lurl.cz/3ryro>.

Šebela, L., Škrdla, P., Schenk, Z. 2007: Hlinsko (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 48, 359–362. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_48_2006_eneolit.pdf.

Škrdla, P., Šebela, L., Přichystal, A. 2007: Napajedla (okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 48, 366–367. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_48_2006_eneolit.pdf.

2008

Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2008: Bell Beaker Lithic Industry in Moravia (Czech Republic). In: M. Baioni, V. Leonini (eds.): *Bell Beaker in everyday life. Proceedings of the 10th Meeting “Archéologie et Gobelts” (Florence, Siena, Villanuova sul Clisi, may 12–15, 2006)*. Millenii. Studi di Archeologia Preistorica 6. Firenze: Museo Fiorentino di Preistoria “Paolo Graziosi”, 257–269.

Přichystal, A., Šebela, L., Dufka, K. 2008: Unikátní nález silicovitové sekery z Hluku. *Slovácko* XLIX, 2007, 159–162.

Šebela, L. 2008: Osídlení Moravského Krumlova a jeho okolí nositeli kultury zvoncovitých pohárů. In: L. Příkrylová, A. Nejedlá (eds.): *100 let založení muzea v Moravském Krumlově 1907–2007*. Moravský Krumlov: Městské kulturní středisko, 58–60.

Šebela, L., Jansa, P. 2008: Hlinsko, okr. Přerov. *Přehled výzkumů* 50, 266. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV50_eneolit.pdf.

Šebela, L., Pícha, B. 2008: Nedestruktivní průzkum sídliště kultury zvoncovitých pohárů na Stránské skále (Brno, k. ú. Slatina). *Ve službách archeologie* 2008(2), 23–29.

2009

Přichystal, A., Šebela, L. 2009: Příspěvek k poznání kamenné štípané industrie z pohřebiště kultury zvoncovitých pohárů v Praze-Velké Chuchli. *Archeologie ve středních Čechách* 13(2), 683–686. Dostupné také z: <https://lurl.cz/TuM8J>.

Šebela, L. 2009: Pravěké osídlení Jinačovic. In: P. Kocman a kol.: *Jinačovice. 650 let od první zmínky*. Jinačovice: Obecní úřad Jinačovice, 20–26.

Šebela, L., Kopacz, J. 2009: Materialy kamiennie z cmentarzyska kultury protounietyckiej w Pawlowie okr. Břeclav. In: J. Peška: *Protoúnětické pohřebiště z Pavlova*. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc, p. o., 345–355.

2010

Komoróczy, B., Klanicová, S., Šebela, L., Vlach, M. 2010: Pasohlávky (k. ú. Pasohlávky, k. ú. Mušov, okr. Břeclav). *Přehled výzkumů* 51, 333–337. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV51_eneolit.pdf.

- Kopacz, J., Šebela, L. 2010a:** Lithic Chipped Industry of the Jevišovice Culture in Moravia. An Introductory Study. *Přehled výzkumů* 51, 69–96. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV51_studie_4.pdf.
- Kopacz, J., Šebela, L. 2010b:** Krzemieniarstwo kultury jewiszowskiej na Morawach. In: S. Czopek, S. Kadrow (eds.): *Mente et rutro. Studia archaeologica Johanni Machnik viro doctissimo octogesimo vitae anno ab amicis, collegis et discipulis oblata*. Ressorviae: Institutum Archaeologicum Universitatis Ressorviensis, 105–132.
- Šebela, L. 2010a:** Pravěké a časně historické osídlení katastrálního území Ratíškovice. In: J. Čejka a kol.: *Ratíškovice. Minulost slovácké obce*. Ratíškovice: Obec Ratíškovice, 25–64.
- Šebela, L. 2010b:** Příspěvek k poznání pravěkého a časně historického osídlení. In: J. Mitáček a kol.: *Kralice nad Oslavou*. Kralice nad Oslavou: Obec Kralice nad Oslavou ve spolupráci s nakl. Centa, 43–64.
- 2011**
- Přichystal, A., Šebela, L. 2011:** Kultura zvoncovitých pohárů v východní části střední Evropy a silicitové sekery. *Živá archeologie. (Re)konstrukce a experiment v archeologii* 13, 52–57. Dostupné také z: https://uni.uhk.cz/archeologie/wp-content/uploads/2023/02/Vol13_10.pdf.
- Šebela, L. 2011:** Mohyly v eneolitu Moravy. In: H. Kowalewska-Marszałek, P. Włodarczak (eds.): *Kurhany i obrządek pogrzebowy w IV-II. tysiącleciu p. n. e.* Kraków, Warszawa: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, 179–197.
- 2013**
- Přichystal, A., Šebela, L. 2013:** The Bell Beaker culture in Eastern Central Europe and silicite (flint) Axes. In: M. P. Prieto Martínez, L. Salanova (coords.): *Current researches on Bell Beakers. Proceedings of the 15th International Bell Beaker Conference: From Atlantic to Ural. 5th–9th May 2011 Poio (Pontevedra, Galicia, Spain)*. Santiago de Compostela: Copynino, 163–176.
- 2014**
- Bříza, S., Šebela, L., Úlahel, P. 2014:** Úvalno (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 55(1), 190. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV55_1_eneolit.pdf.
- Šebela, L. 2014:** Pravěké a časně historické nálezy z katastrálního území Hulína. In: Z. Fišer (ed.) a kol.: *Hulín. Město na křižovatkách*. Vlastivědná knihovna moravská 99. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 15–72, 377.
- Šebela, L., Přichystal, A. 2014:** Silicitové dýky na území České a Slovenské republiky. Předběžná studie. *Studia archaeologica Brunensia* 19(1), 67–94. Dostupné také z: <https://digilib.phil.muni.cz/en/handle/11222.digilib/129972>.
- Šebela, L., Přichystal, A., Škrdla, P., Humpolová, A. 2014:** Střelice (k. ú. Střelice u Jevišovic, okr. Znojmo). *Přehled výzkumů* 55(1), 151–152. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV55_1_paleolit.pdf.
- 2015**
- Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2015:** L' industrie lithique taillée campaniforme son milieu oriental. La Moravie, La Bohême et la question du «reflux migratoire». *Acta Archaeologica Carpathica* 1, 33–67.
- Přichystal, A., Šebela, L. 2015:** Silicite daggers from the territories of the Czech Republic and Slovakia (a preliminary study). In: C. J. Frieman, B. V. Eriksen: *Flint daggers in prehistoric Europe*. Oxford, Philadelphia: Osbow Books, 133–148.
- Šebela, L., Přichystal, A., Hetflaiš, R. 2015:** Lesná (k. ú. Lesná u Znojma, okr. Znojmo). *Přehled výzkumů* 56(1), 167. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV56_1_eneolit.pdf.
- Šebela, L., Přichystal, A., Humpolová, A., Prokeš, L. 2015:** Eneolithic hillfort Starý Zámek near Jevišovice. A contribution to lithic chipped industry in southwestern Moravia. *Přehled výzkumů* 56(1), 59–117. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV56_1_studie_3.pdf.
- Šebela, L., Škrdla, P., Bartík, J. 2015:** Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 56(1), 164–165. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV56_1_eneolit.pdf.
- 2016**
- Drechsler, A., Šebela, L. 2016a:** Hlinsko Nad Zbruzovým. *Archeologický výzkum osady pozdní doby kamenné na Přerovsku*. Průvodce k výstavě „Tajemství pravěké osady v Hlinsku odhalena?“. Přerov: Muzeum Komenského v Přerově.
- Drechsler, A., Šebela, L. 2016b:** Počátky objevování osady Nad Zbruzovým u Hlinska. *Nové Přerovsko* 30. 12. 2016(52), 8.
- Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2016:** Forerunners of the New Epoch in Lithic Chipped Industries of the Moravian Young Eneolithic. *Musaica archaeologica* 1(1), 105–118. Dostupné také z: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/karch/MusArch/1_1/105-118.pdf.
- Šebela, L. 2016a:** Kulturní proměny na přelomu doby kamenné a bronzové na Moravě a mimo ni ve světle kamenné štípané industrie. *Přehled výzkumů* 57(1), 87–121. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV-57-1_sebela.pdf.
- Šebela, L. 2016b:** Pravěké a časně historické nálezy na katastrálním území Záhlinic a Chráštan. In: Z. Fišer (ed.) a kol.: *Záhlinice a František Skopalík. Příběh malé vesnice a velké osobnosti (s exkurzou k dějinám obce Chráštan)*. Vlastivědná knihovna moravská 100. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 27–60.
- Šebela, L., Škrdla, P., Přichystal, A. 2016:** Dílna kultury zvoncovitých pohárů na zpracování rohovce typu Stránská skála (Brno, katastrální území Slatina). *Musaica archaeologica* 1(1), 119–128. Dostupné také z: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/karch/MusArch/1_1/119-128.pdf.
- 2017**
- Bartík, J., Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L., Škrdla, P. 2017:** Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 58(1), 186–187. Dostupné také z: <https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV-58-1-eneolit.pdf>.
- Bartík, J., Šebela, L., Přichystal, A. 2017:** Pozdně eneolitické silicitové dýky z Mistřic. *Slovácko* LVIII, 2016, 119–130.
- Bříza, S., Pavlus, D., Šebela, L. 2017:** Město Albrechtice (k. ú. Linhartovy, okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 58(1), 211–212. Dostupné také z: <https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV-58-1-bronz.pdf>.
- Bříza, S., Šebela, L., Úlahel, P. 2017:** Úvalno (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 58(1), 199–200. Dostupné také z: <https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV-58-1-eneolit.pdf>.
- Drechsler, A., Šebela, L. 2017:** Počátky objevování osady Nad Zbruzovým u Hlinska. Dokončení. *Nové Přerovsko* 6. 1. 2017(1), 8.
- Šebela, L., Přichystal, A., Škrdla, P., Humpolová, A. 2017:** Unusual Middle Paleolithic Stone Tool from Southern Moravia with Possible Relations to Southern Poland. *Acta Archaeologica Carpathica* LII, 289–297.
- Španihel, S., Šebela, L. 2017:** Kelč (okr. Vsetín). *Přehled výzkumů* 58(1), 193. Dostupné také z: <https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV-58-1-eneolit.pdf>.
- 2018**
- Bartík, J., Kopacz, J., Nývltová Fišáková, M., Přichystal, A., Šebela, L., Škrdla, P. 2018:** Question of chert exploiting on the Stránská skála Hill (Brno-Slatina, Czech Republic) by the Bell Beaker People. In: J. Kleijn, M. Furholt, J. Müller (eds.): *Think global, act local! Bell Beakers in Europe. Bell Beaker Workshop Kiel 2017*. Journal of Neolithic Archaeology. Special edition 4/2018. Kiel: Verlag Dr. Rudolf Habelt, 185–202. DOI: 10.12766/jna.2018.10. Dostupné také z: <https://www.jna.uni-kiel.de/index.php/jna/article/view/147>.

Bartík, J., Škrdla, P., Šebela, L., Přichystal, A. 2018: Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 59(1), 145–146. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV-59-1_eneolit.pdf.

Přichystal, A., Romanovský, A., Šebela, L., Kuča, M. 2018: Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 59(1), 143–144. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/PV-59-1_eneolit.pdf.

2019

Bartík, J., Škrdla, P., Šebela, L., Přichystal, A. 2019: Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 60(1), 191–192. Dostupné také z: https://www.arub.cz/prehled-vydanych-cisel/pv_60-1_2018_eneolit.pdf.

Bartík, J., Škrdla, P., Šebela, L., Přichystal, A., Nejman, L. 2019: Mining and processing of the Stránská skála-type chert during the Late Neolithic and Early Eneolithic periods. *Archeologické rozhledy* LXXI(3), 373–417. DOI: 10.35686/AR.2019.17. Dostupné také z: <https://archeologickerozhledy.cz/index.php/ar/article/view/58>.

Šebela, L. 2019: Pravěké a časně historické nálezy z katastrálního území Žalkovic. In: A. Fialová a kol.: *Žalkovice dávné i nedávné*. Vlastivědná knihovna moravská 103. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 17–40.

Šebela, L., Drechsler, A. 2019: Podivná dáma z Kamenného vrchu. *Tajemství české minulosti* 79, 54–56.

2020

Šebela, L., Kupková, J. 2020: Jedovnice (okr. Blansko). *Přehled výzkumů* 61(1), 160. Dostupné také z: http://pv.arub.avcr.cz/61_1_13.pdf.

2022

Bartík, J., Škrdla, P., Augustinová, K., Cibulka, D., Vlach, M., Šebela, L., Vokáč, M. 2022: Nová Ves (k. ú. Nová Ves u Oslavan, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 63(1), 154–155. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/PV-63_1_08.pdf.

Šebela, L. 2022a: Kontrakt na čtvrt století. Archeologický výzkum eneolitického opevněného sídliště v Hlinsku. In: L. Poláček et al.: *Jdeme pod povrch. Příběhy Archeologického ústavu Akademie věd ČR v Brně. 1920–1970–2020*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 120–127.

Šebela, L. 2022b: Pravěké a časně historické nálezy z katastrálního území obcí Morkovice a Slížany, dnes města Morkovice-Slížany. In: Z. Fišer (ed.) a kol.: *Město Morkovice-Slížany. Cesta do minulosti*. Vlastivědná knihovna moravská 106. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 45–78.

Šebela, L., Zeman, T. Dejmal, M. v tisku: Pravěké a raně středověké osídlení Židlochovic. In: I. Durec, P. Kocman (eds.): *Židlochovice. Dějiny slumečného města*. Židlochovice.

Medailonky

1999

Šebela, L. 1999: František Matějka. *Pravěk. Nová řada* 8, 1998, 410–411.

2005

Šebela, L. 2005a: Jiří Pavelčík sedmdesátníkem. *Přehled výzkumů* 46, 330–343. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_46_2004_zpravy_o_cinnosti.pdf.

Šebela, L. 2005b: Vzpomínka na Bohumila Struhalu. *Pravěk. Nová řada* 13, 2003, 486–487.

2006

Šebela, L. 2006: Životní jubileum Jiřího Pavelčíka. *Pravěk. Nová řada* 14, 2004, 460.

2007

Šebela, L. 2007: Jindra Nekvasil osmdesátiletý. *Přehled výzkumů* 48, 538–544. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/pv_48_2006_zpravy_o_cinnosti.pdf.

2012

Šebela, L. 2012a: Antonín Přichystal šedesátníkem. Včetně bibliografie Antonína Přichystalova ve vztahu k petroarcheologii. *Pravěk. Nová řada* 20, 363–376.

Šebela, L. 2012b: Životní jubileum doc. PhDr. Elišky Kazdové, CSc. *Pravěk. Nová řada* 20, 359–360.

2016

Šebela, L. 2016: Vzpomínka na Miroslava Chleboráda. *Pravěk. Nová řada* 24, 322–323.

2020

Šebela, L. 2020a: Odešel Jiří Pavelčík. *Pravěk. Nová řada* 28, 222–223.

Šebela, L. 2020b: Sedmdesátiny Aleny Humpolové. *Pravěk. Nová řada* 28, 196–197.

Šebela, L. 2020c: Za Jiřím Pavelčíkem. *Přehled výzkumů* 61(1), 224–226. Dostupné také z: http://pv.arub.avcr.cz/61_1_17.pdf.

2021

Šebela, L. 2021: Za Kateřinou Geislerovou. *Přehled výzkumů* 62(1), 211. Dostupné také z: https://www.arub.cz/wp-content/uploads/62_1_16.pdf.

Abstrakta

2014

Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2014: Forerunners of the New Epoch in lithic chipped industries of the Moravian Young Eneolithic. In: *Beaker Days on Danube 2014. Annual Archéologie et Gobelets meeting. Abstract book*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 11.

Šebela, L., Škrdla, P. 2014: Bell Beaker Culture lithic industry workshop in Moravia. In: *Beaker Days on Danube 2014. Annual Archéologie et Gobelets meeting. Abstract book*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 11.

2015

Kopacz, J., Šebela, L., Škrdla, P., Přichystal, A., Bartík, J. 2015: Dílna kultury zvoncovitých pohárů na zpracování rohovec typu Stránská skála (Brno, katastrální území Slatina). In: H. Nohálová, V. Kaňa, J. Březina (eds.): *21. kvartér. Sborník abstrakt*. Brno: Ústav geologických věd Přírodovědecké fakulty MU, Česká geologická společnost, 27.

2016

Šebela, L., Škrdla, P., Bartík, J., Přichystal, A., Kopacz, J. 2016: Výzkum objektu KZP na Stránské skále u Brna v roce 2016 (předběžná zpráva). In: *22. Kvartér. Brno, 24. a 25. 11. 2016. Sborník abstrakt*. Brno: Ústav geologických věd Přírodovědecké fakulty MU, Česká geologická společnost, 37.

2017

Bartík, J., Šebela, L., Škrdla, P., Přichystal, A., Milo, P., Tencer, T. 2017: Archeologický výzkum neolitických a eneolitických dílenských aktivit na lokalitě Stránská skála III v roce 2017 (k. ú. Brno – Slatina). In: M. Ivanov, L. Kleprlíková, L. Zacheus, J. Šamánek, V. Kaňa (eds.): *23. Kvartér. Sborník abstrakt. 1. prosince 2017*. Brno: Ústav geologických věd Přírodovědecké fakulty MU, Česká geologická společnost, 8–9. Dostupné také z: http://ukarold.ff.cuni.cz/sites/default/files/documents/pdf/23_Kvarter_2017_online.pdf.

2018

Bartík, J., Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L., Škrdla, P. 2018: Question of Chert Mining on the Stránská skála Hill in Brno (Czech Republic) by the Bell Beaker People. In: *Think Global, Act Local! The Transformation of Spatial Interaction and Material Culture in Beaker Contexts of the 3rd Millennium BC in Europe. Information and Abstracts. Archéologie et Gobeletes in Kiel, 17th–21st May 2017*. Kiel: Graduate School at Kiel University, 13–14.

Studie, Articles

Klára Augustinová, Petr Škrdla, Jaroslav Bartík, Peter Milo, Matěj Kmošek, Antonín Přichystal, Jan Novák, Tereza Rychtaříková, Jiří Brenner

Senorady/Mohelno – Boleniska: Strategická poloha v krajině s palimpsestem pravěkého osídlení

Senorady/Mohelno – Boleniska: Strategic position within the landscape with palimpsest of prehistoric occupation

Jan Eigner, Vladimír Slunečko

Miscellanea jordanovské štípané kamenné industrie z Čech

Miscellany of the Jordów culture chipped industry from Bohemia

Antonín Přichystal, Petr Rataj, Dalibor Všianský

Petroarchaeological investigation of three nephrite axeheads from Moravia and Czech Silesia

Petroarcheologický výzkum tří nefritových seker z Moravy a českého Slezska

David Rožnovský, Tereza Pavelková

Nová lokalita jevišovické kultury u Sedlešovic v kontextu mladoeneolitického osídlení Znojemska

The new locality of the Jevišovice culture near Sedlešovice in the context of Late Eneolithic occupation of the Znojmo region

Jan Turek

Social meaning of collective burials in Corded Ware Culture

Společenský význam hromadných pohřbů v kultuře se šňůrovou keramikou

Alžběta Bedáňová

Child archer-warrior and his ‘toys’ from the Bell Beaker cemetery in Popůvky

Dětský lukostřelec a jeho „hračky“ z pohřebiště kultury zvoncovitých pohárů v Popůvkách

Stanislav Stuchlík

Sídliště únětické kultury na katastru obce Rybníky na Znojemsku

Únětice culture settlements in Rybníky, Znojmo District

David Hons

Výrobky z tvrdých živočišných materiálů ve starší době bronzové na jižní Moravě

Early Bronze Age artefacts from hard animal materials found in the south Moravia region

Jaroslav Peška, Pavel Fojtík

Kamenné sekeromlaty v kontextu starobronzových objektů na Moravě

Stone hammerstones in the context of the early bronze Age sunken features in Moravia

Lubomíra Kaminská, Ján Jusko

Silicový hrot šípu z Bystrého na východnom Slovensku

Silicite arrowhead from Bystré in east Slovakia

